

Barometrul antreprenoriatului românesc

Sinteza rezultatelor ediției 2016

Barometrul antreprenoriatului românesc

Despre ediția 2016

2016 este al patrulea an în care **EY România** este alături de antreprenorii români prin analize ale mediului în care oamenii cu inițiativă își dezvoltă proiectele antreprenoriale.

Urmând celor trei ediții ale **Barometrului EY al antreprenoriatului românesc** și altor trei ediții dedicate educației și culturii antreprenoriale în rândul studenților (2014), respectiv afacerilor de familie (2015) și antreprenorilor care conduc un startup (aprilie 2016), a venit rândul celei de a patra ediții a **Barometrului antreprenoriatului românesc: Antreprenorii vorbesc.**

Ne-am asociat în realizarea acestei noi ediții cu una dintre băncile românești de top și una dintre instituții financiare cele mai dedicate cauzei antreprenoriatului și dezvoltării mediului antreprenorial local. Este vorba despre **Raiffeisen Bank**.

Barometrul din acest an analizează răspunsurile a **350 oameni de afaceri**. 45% dintre respondenți conduc afaceri cu venituri de peste 10 milioane de EUR, în timp ce alți 45% dintre respondenți se regăsesc în intervalul 1-10 milioane EUR. 10% din companii au o cifră de afaceri mai mică de 1 milion EUR.

Ca și la celelalte ediții, antreprenorii ne-au transmis opiniile lor referitoare la stadiul de dezvoltare a celor **cinci piloni EY** de susținere a antreprenoriatului: **impozitare și reglementare, acces la finanțare, ajutor coordonat, cultură și educație antreprenorială.**

Studiul are la bază un chestionar aplicat în perioada: **28 martie – 20 aprilie 2016.**

Aceasta este o sinteză a rezultatelor principale ale ediției 2016. Studiul integral va fi lansat în următoarele luni.

Cadrul de dezvoltare a antreprenoriatului: cei cinci piloni care facilitează antreprenoriatul

1

Ecosistemul antreprenorial românesc

Barometrul antreprenoriatului românesc 2016

Profilul antreprenorului experimentat

Am peste 40 de ani. Sunt dispus să muncesc din greu și să îmi asum riscuri pentru succesul afacerii mele

Sunt o persoană matură

73% Dintre antreprenori au peste 40 de ani.

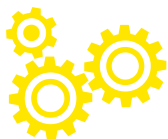
Muncesc din greu pentru propria afacere

9,6h

Sunt orele pe care le muncesc antreprenorii în medie pe zi pentru a crește propria afacere.

Am încredere în perspectivele României...

1/4

Unul din patru antreprenori consideră că România va oferi un mediu prietenos pentru antreprenori în maxim 5 ani.

Networking-ul este important

53%

Dintre antreprenorii maturi participă cel puțin o dată pe săptămână la un eveniment de networking.

...Dar mi-e teamă de eșec

60%

Dintre antreprenori consideră eșecul în afaceri un eșec în carieră sau o barieră pentru viitoarele proiecte.

Reducerea TVA este o măsură care îmi susține business-ul

52%

Consideră reducerea cotei TVA ca fiind cea mai bună măsură fiscală introdusă în ultimul an.

Am o afacere de peste 10 mil EUR

45%

Dintre antreprenorii maturi au o afacere cu o cifră de afaceri de peste 10 mil EUR: 18% între 10-15 mil EUR și 27% au o cifră de afaceri ce depășește 15 mil EUR.

Barometrul antreprenoriatului românesc 2016

Ce spun antreprenorii experimentați

Am nevoie să fiu lăsat să dezvolt afacerea

51%

cred că mediul de reglementare și fiscalizare pentru antreprenori s-a îmbunătățit în ultimul an în România

Top trei obstacole pentru antreprenori în România

70%

Cadrul fiscal și legislativ, instabilitatea acestui cadru și birocrăția

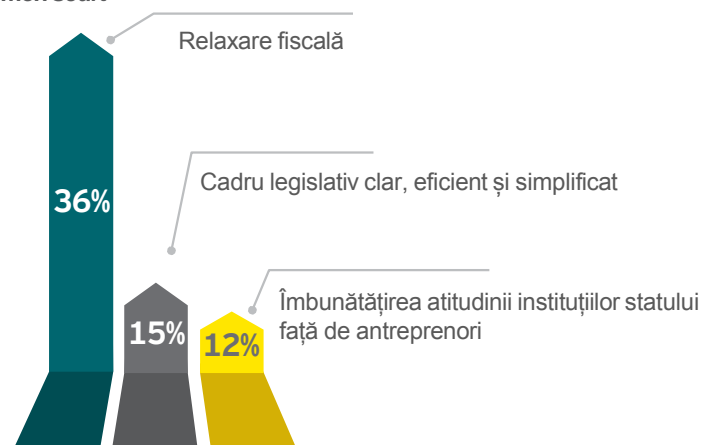
8%

Accesul la finanțare

4%

Educația precară, inclusiv cea antreprenorială

Numiți măsura guvernamentală care ar avea cel mai mare impact în susținerea antreprenorilor pe termen scurt

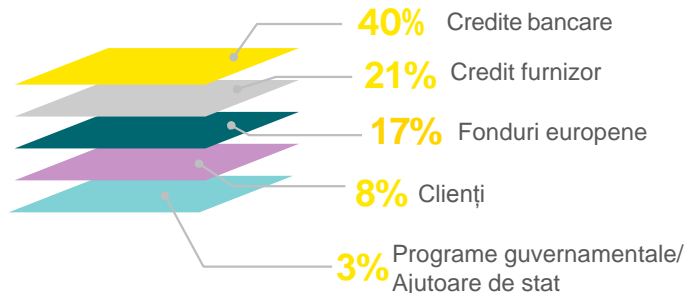
Accesul la finanțare s-a îmbunătățit

62%

dintre antreprenori consideră că accesul la finanțare s-a îmbunătățit în ultimul an în România, pentru afaceri

Top 5 surse de finanțare în următorul an:

Barometrul antreprenoriatului românesc 2016

Ce spun antreprenorii experimentați

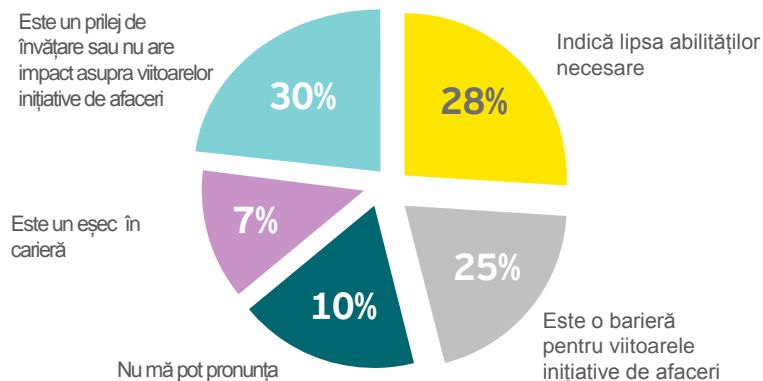
Vreau ca societatea românească să tolereze eșecul

60%
dintre antreprenori cred că eșecul în afaceri este penalizat de societate

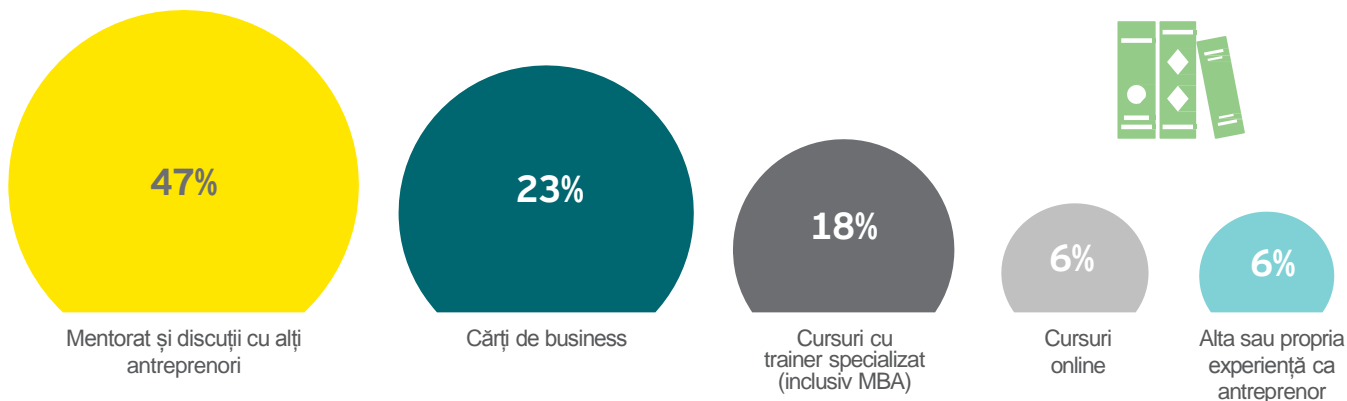
Educația primită nu m-a pregătit pentru antreprenoriat

61%
dintre antreprenori cred că educația primită de tinerii români nu îi pregătește pentru a deveni antreprenori

Cum este perceput eșecul în afaceri în România

Ca antreprenor trebuie să înveț continuu, iar sursa principală de învățare este:

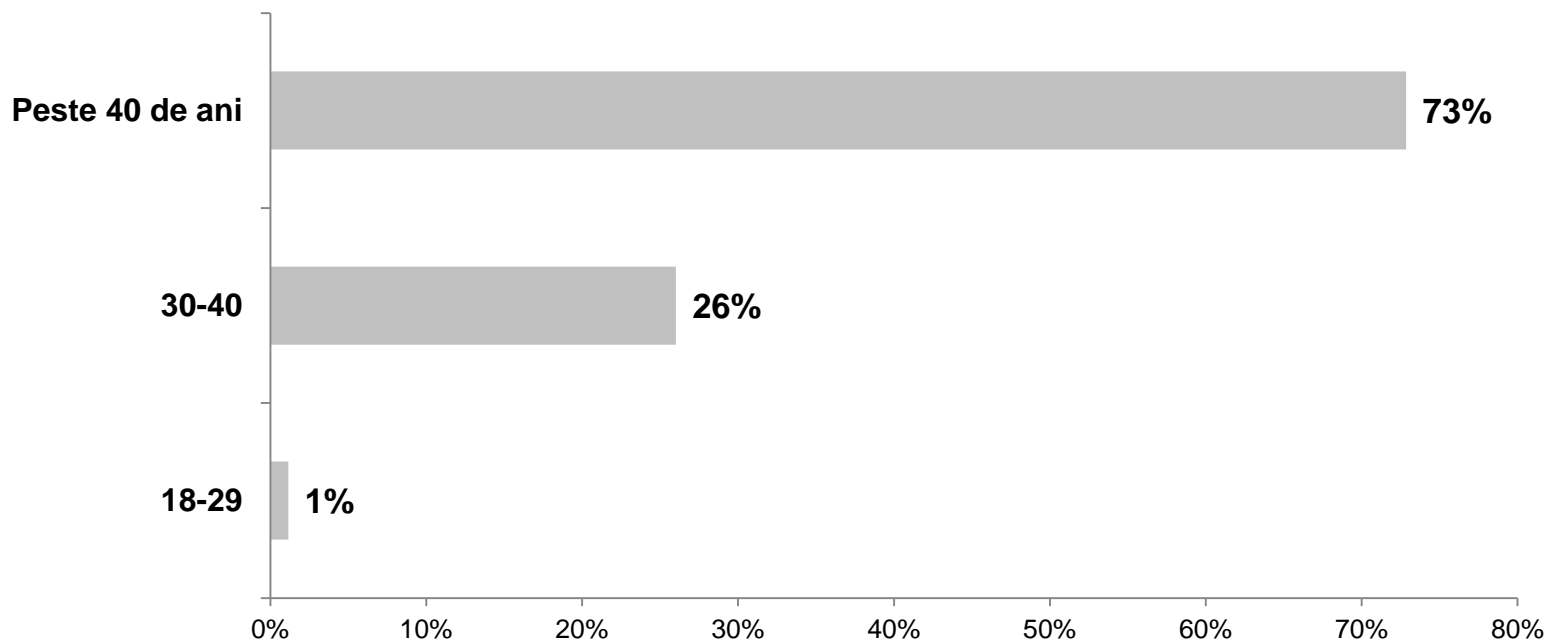

2

Profilul antreprenorului
experimentat

În ce interval de vârstă vă situați? (un singur răspuns)

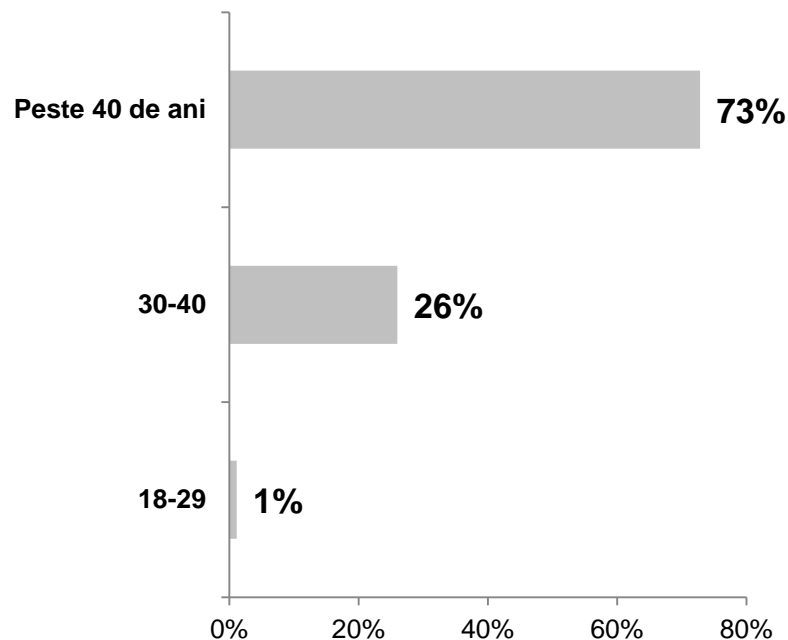
Răspunsuri: 350
Au omis întrebarea: 0

Dintre cei 350 de antreprenori care au răspuns întrebărilor ediției cu numărul patru a **Barometrului antreprenoriatului românesc**, 73% dintre aceștia depășesc ca vârstă 40 de ani și doar 1% au sub 29 de ani. Având în vedere această distribuție pe grupe de vârste a antreprenorilor respondenți, ca și veniturile semnificative ale afacerilor care au participat la studiu, putem concluziona că analiza noastră se referă la un segment matur al antreprenorilor din România, din cel puțin două puncte de vedere: ca experiență de viață acumulată și ca experiență antreprenorială câștigată în anii de dezvoltare a afacerii.

2.1

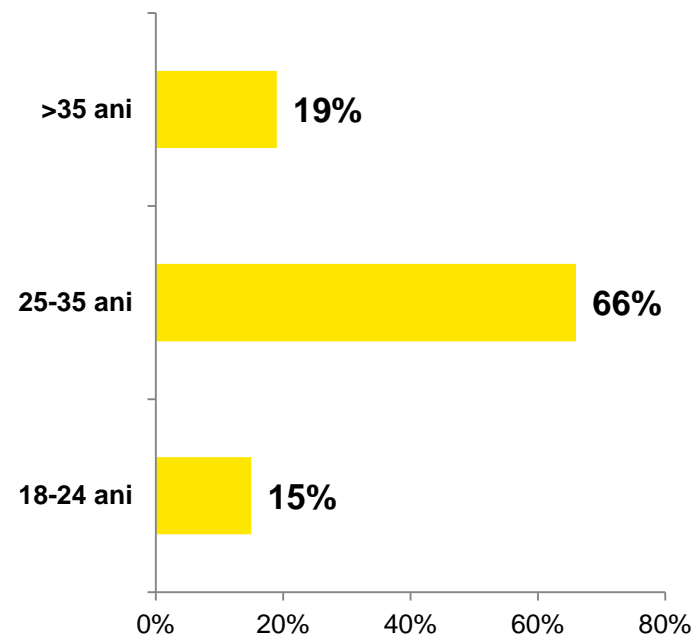
În ce interval de vârstă vă situați?
(un singur răspuns)

Răspunsuri:350
Au omis întrebarea: 0

2.2

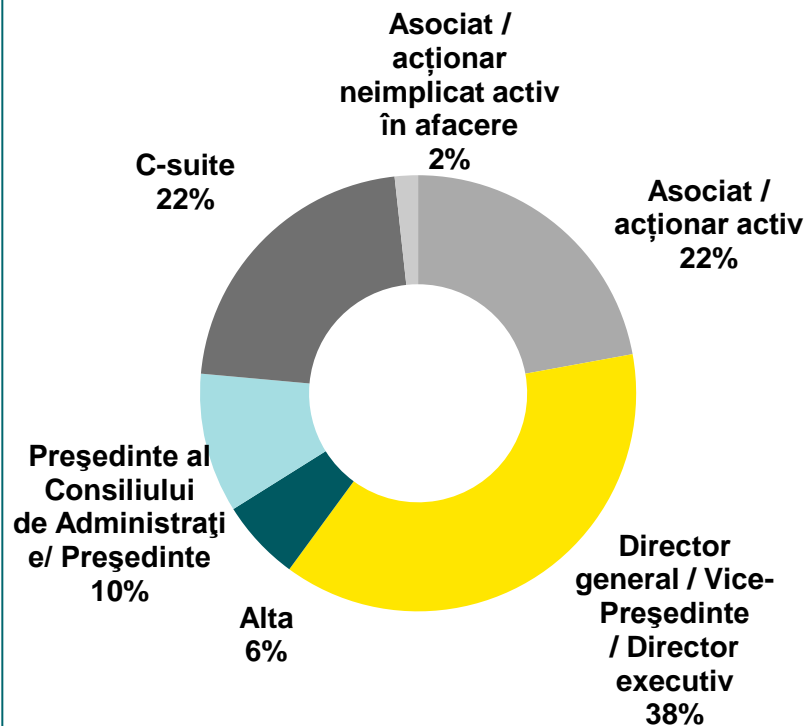
În ce interval de vârstă vă situați?
(un singur răspuns)

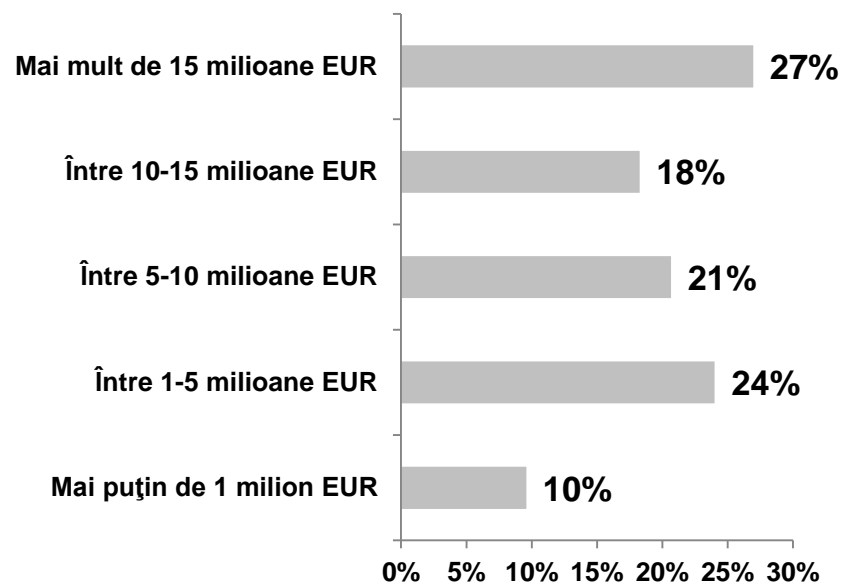
Sursa: Barometrul afacerilor de tip start-up din România 2016, EY

Prin comparație, cei mai mulți dintre respondenții **Barometrului afacerilor de tip STARTUP din România 2016** se află în intervalul de vârstă 25-35 de ani, extremele fiind relativ egal distribuite: 19% au peste 35 de ani, iar 15% au sub 24 de ani. La nivelul anului 2011, conform Institutului Național de Statistică, 20% dintre fondatorii de întreprinderi nou create aveau sub 30 de ani, 36% se încadrau în intervalul 30-39 de ani, iar 17% aveau între 40-44 de ani.

Pe parcursul acestui studiu vom analiza comparativ răspunsurile primite la cele două chestionare, cel de față și cel la care au răspuns antreprenorii de startup, pentru a reliefa diferențele de percepție și viziune între oamenii de afaceri din cele două segmente.

Răspunsuri:350
 Au omis întrebarea: 0

Răspunsuri:334
 Au omis întrebarea: 16

Cei mai mulți respondenți se identifică cu rolul de Director general/Director executiv al afacerii (38%), urmați de asociați activi (22%), C-suite (22%) și de Președinte al Consiliului de Administrație sau Președinte al companiei (10%).

45% dintre respondenți conduc afaceri cu venituri de peste 10 milioane de EUR, în timp ce alți 45% din respondenți se regăsesc în intervalul 1-10 milioane EUR. Doar 10% din companiile care au răspuns chestionarului au o cifră de afaceri mai mică de 1 milion EUR. La nivelul economiei românești, afacerile cu capital autohton domină ca număr plaja până în 10 milioane EUR, fiind însă depășite în intervalul 10-50 milioane EUR și peste 50 milioane EUR de firmele cu capital străin. La capetele intervalului, sub 1 milion EUR sunt 12 firme românești la una străină. Aceasta în timp ce operează doar 138 companii cu capital autohton cu o cifră de afaceri de peste 50 mil EUR, comparativ cu 322 cu capital străin.

Câte ore munciți în medie într-o zi?

(răspuns deschis)

9,6h

Numărul mediu de ore/zi
dedicate afacerii de un
antreprenor

10h

Este mediana orelor petrecute
de antreprenori în
cadrul afacerii în fiecare zi

10h

Cei mai mulți antreprenori
petrec 10 ore
pe zi în creșterea afacerii

Răspunsuri: 288

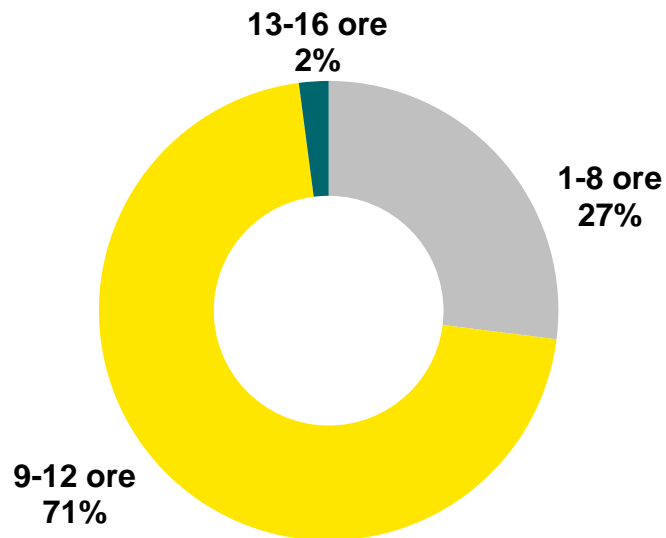
Au omis întrebarea: 62

Cei mai mulți antreprenori dedică 10 ore afacerii lor în fiecare zi, ceea ce înseamnă că lucrează cu 21% mai mult decât angajații cu normă întreagă din România. Conform unui studiu Eurofound, angajații români au lucrat în anul 2014 cel mai mult dintre angajații Uniunii Europene, numărul de ore lucrate ajungând la 41 pe săptămână.

Deși cei mai mulți dedică 10 ore afacerii, 20% dintre antreprenori depășesc limita de zece ore, unii dintre aceștia ajungând chiar la 16 ore de muncă în fiecare zi.

2.6

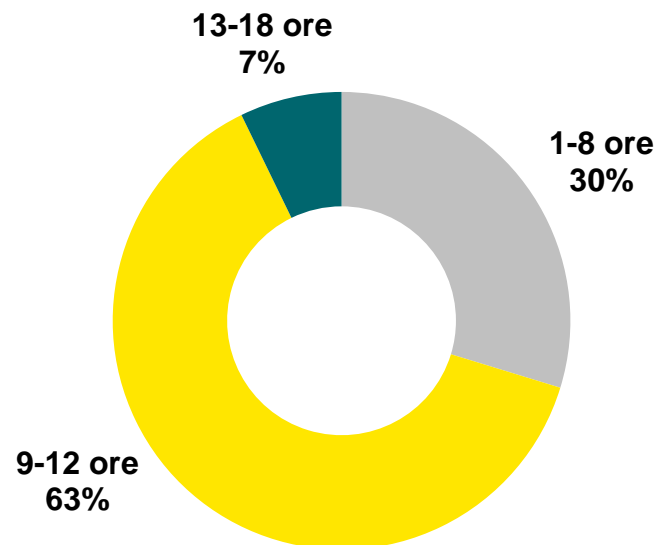
Câte ore munciți în medie într-o zi?
(răspuns deschis)

Răspunsuri:288
Au omis întrebarea: 62

2.7

Câte ore munciți în medie într-o zi?
(răspuns deschis)

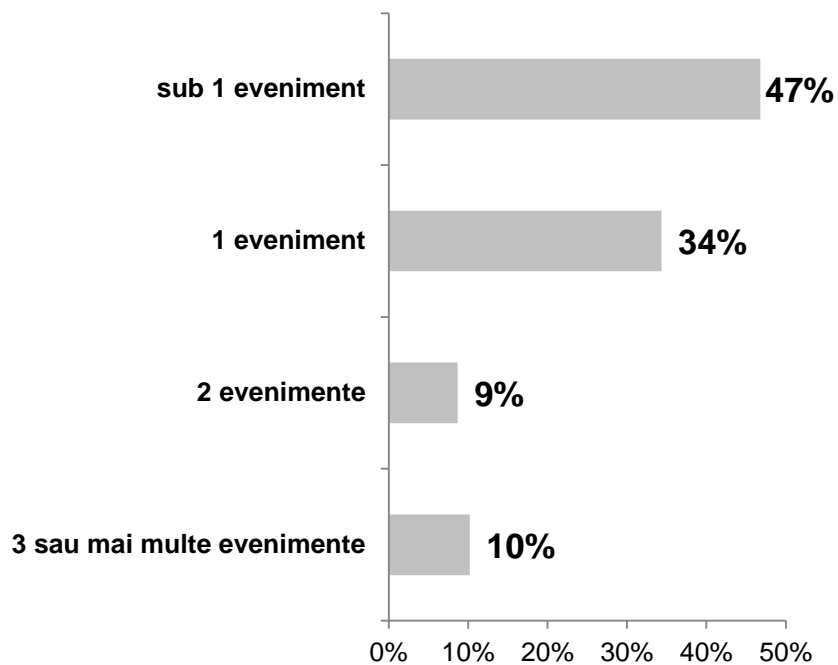

Sursa: Barometrul afacerilor de tip start-up din România 2016

Efortul depus de antreprenorii de startup este comparabil cu cel al antreprenorilor maturi. Cei mai mulți antreprenori aflați la început de drum dedică 10 ore afacerii lor în fiecare zi. Spre deosebire de antreprenorii maturi însă, există un procent mai mare cu cinci puncte procentuale în situația de a depăși 13 ore de muncă pe zi. Mai mult de atât, unii antreprenori de startup au declarat că ajung să muncească și 18 ore/zi, față de antreprenorii maturi care nu depășesc în medie 16 ore/zi – ceea ce se poate explica prin stadiul incipient al afacerii, care necesită mai multă dedicare pentru a operaționaliza și crește business-ul dincolo de perioada critică supranumită Valea Morții.

2.8

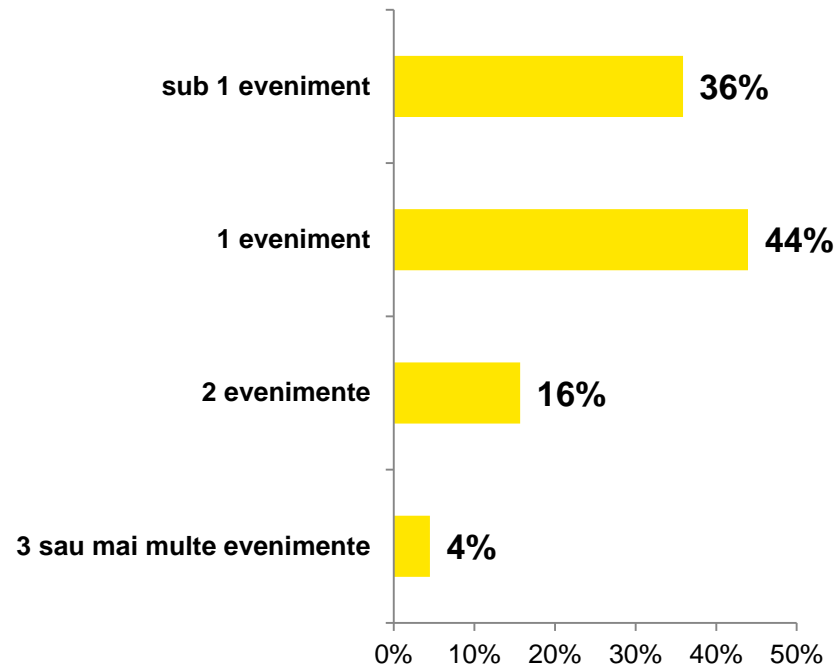
La câte evenimente de networking participați în medie într-o săptămână? (răspuns deschis)

Răspunsuri:265
Au omis întrebarea: 85

2.9

La câte evenimente de networking participați în medie într-o săptămână? (răspuns deschis)

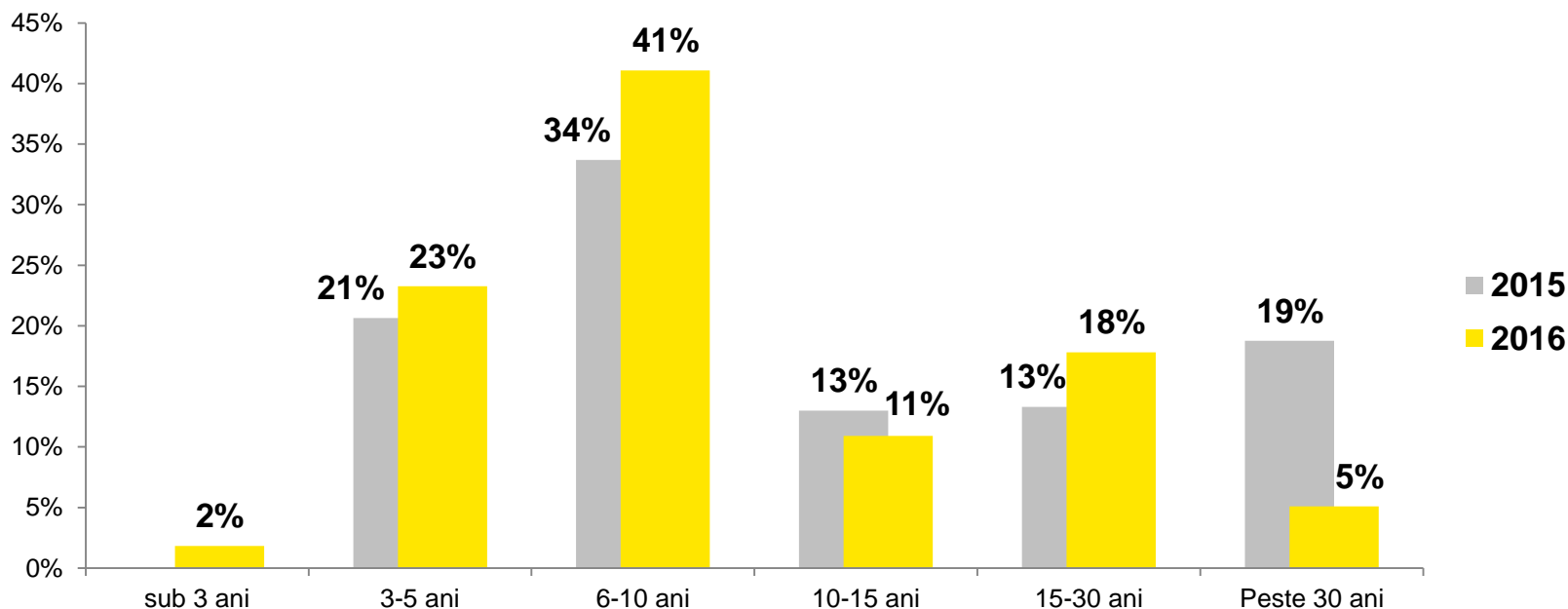
Sursa: Barometrul afacerilor de tip start-up din România 2016

Deși participă la evenimente de networking, se poate observa faptul că antreprenorii maturi nu o fac în aceeași măsură cu antreprenorii de startup. Sunt 64% din antreprenorii de startup care participă la cel puțin un astfel de eveniment într-o săptămână, față de 53% dintre antreprenorii maturi.

Din nou, o explicație pentru această diferență poate avea legătură cu stadiul de dezvoltare al afacerii pe care o conduc cele două categorii diferite de antreprenori.

În ce orizont de timp apreciați că România va avea un mediu prietenos* pentru antreprenori? (răspuns deschis)

*din punctul de vedere al educației antreprenoriale, fiscalității și reglementării, accesului la finanțare, percepției societății asupra inițiativei private

Răspunsuri: 275

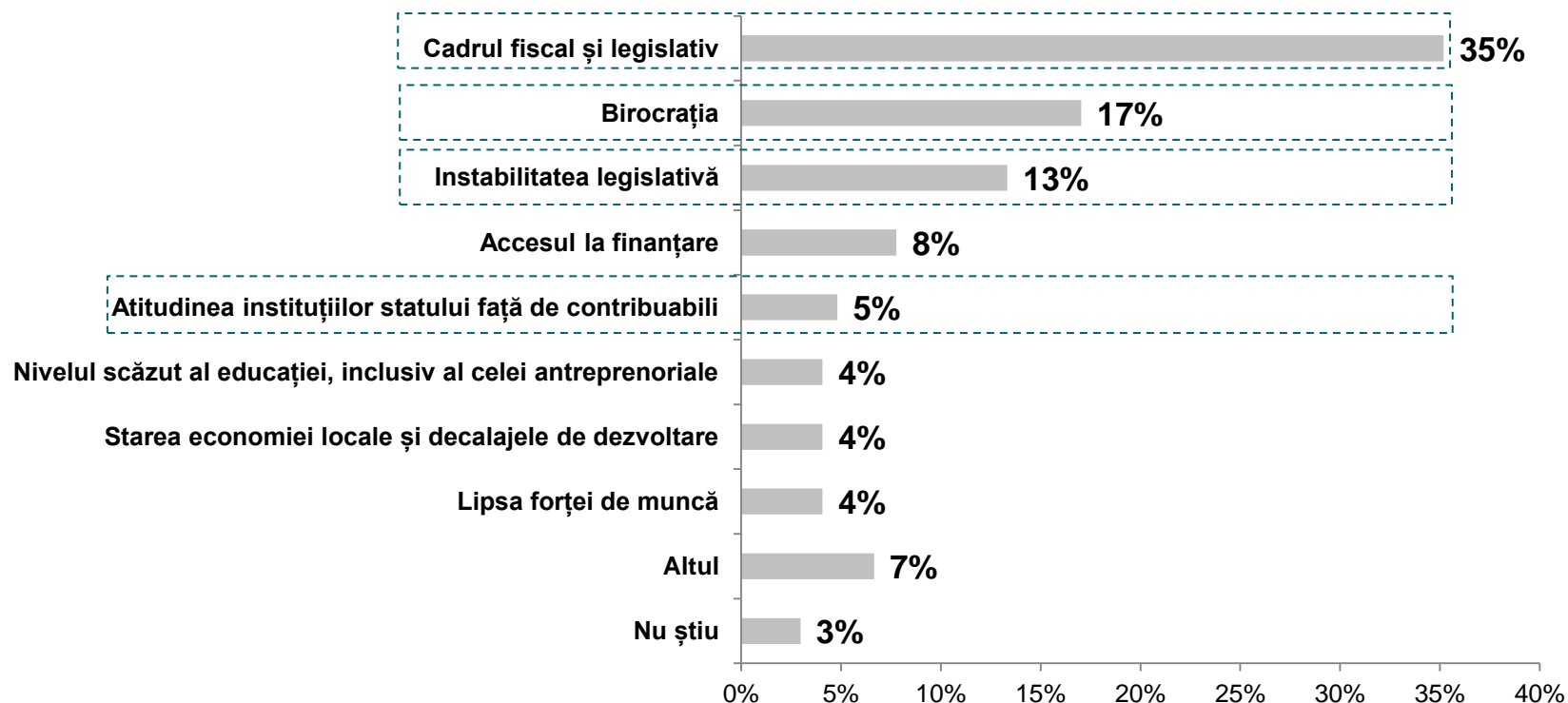
Au omis întrebarea: 75

La această întrebare cu răspuns deschis, notăm optimismul în creștere al antreprenorilor în 2016 față de 2015. În acest an apar răspunsuri care indică un orizont sub 3 ani pentru un mediu prietenos pentru afaceri, în timp ce segmentul 3-5 ani crește cu două puncte procentuale, iar cel între 6-10 ani crește cu șapte puncte procentuale. Agregat, 66% dintre antreprenorii români consideră (în 2016) că România va oferi un mediu prietenos pentru afaceri în mai puțin de 10 ani, față de 55% în 2015. Cea mai semnificativă îmbunătățire în percepție se înregistrează însă în rândul antreprenorilor foarte pesimiști. **Procentul celor care consideră că mediul antreprenorial românesc va deveni prietenos peste 30 de ani a scăzut față de anul trecut cu 14 puncte procentuale.**

3

Reglementare și impozitare

Care considerați că este cel mai important obstacol pentru antreprenorii din România? (răspuns deschis)

Răspunsuri: 270

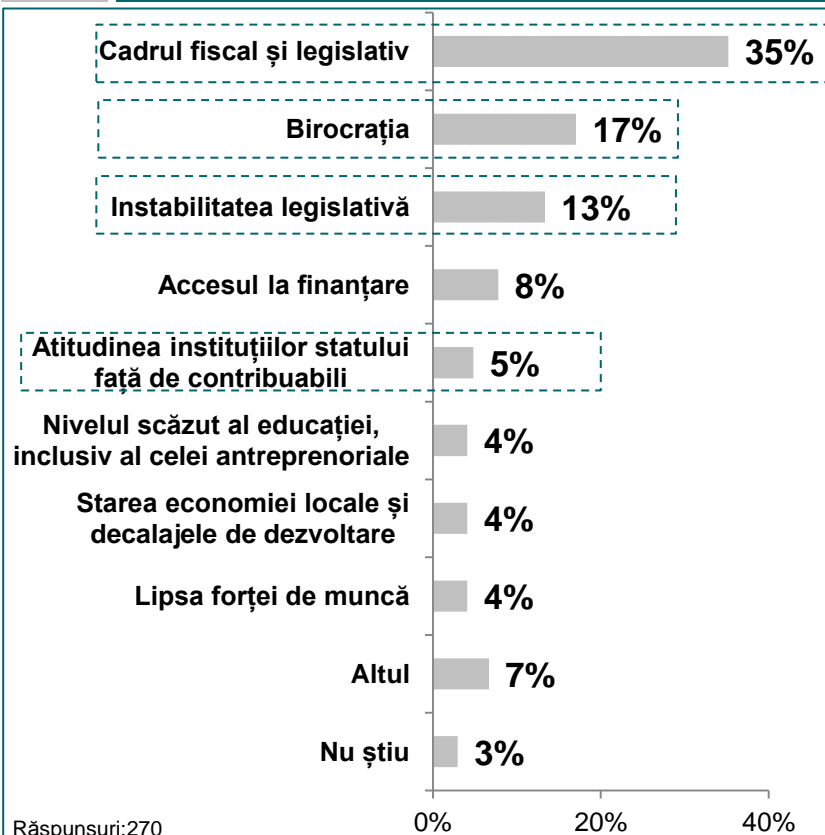
Au omis întrebarea: 80

La această întrebare cu răspuns deschis, problemele cadrului fiscal și legislativ, birocracia, instabilitatea legislativă și atitudinea instituțiilor statului față de contribuabili au fost indicate de către **70% din antreprenori** ca reprezentând cel mai important obstacol pentru dezvoltarea afacerilor în România, în linie cu edițiile anterioare ale **Barometrului EY al antreprenoriatului românesc 2012-2015**. Sunt probleme constante, remarcate de antreprenori în toate barometrele desfășurate de EY România, de-a lungul timpului. Neclaritățile legislative, lipsa de informații, legislația stufoasă, fiscalitatea excesivă – sunt doar câteva aspecte semnalate de antreprenori corelate cu sistemul de reglementare și fiscalizare.

3.1

Cel mai important obstacol pentru antreprenori în România? (răspuns deschis)

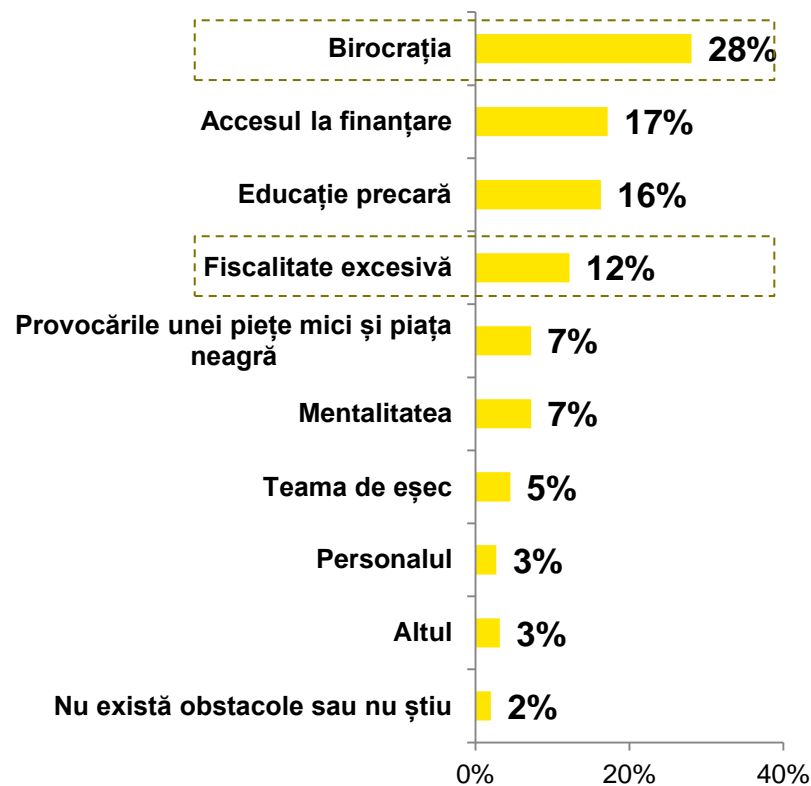

Răspunsuri:270

Au omis întrebarea: 80

3.2

Cel mai important obstacol pentru antreprenori în începerea și dezvoltarea unei afaceri în România? (răspuns deschis)

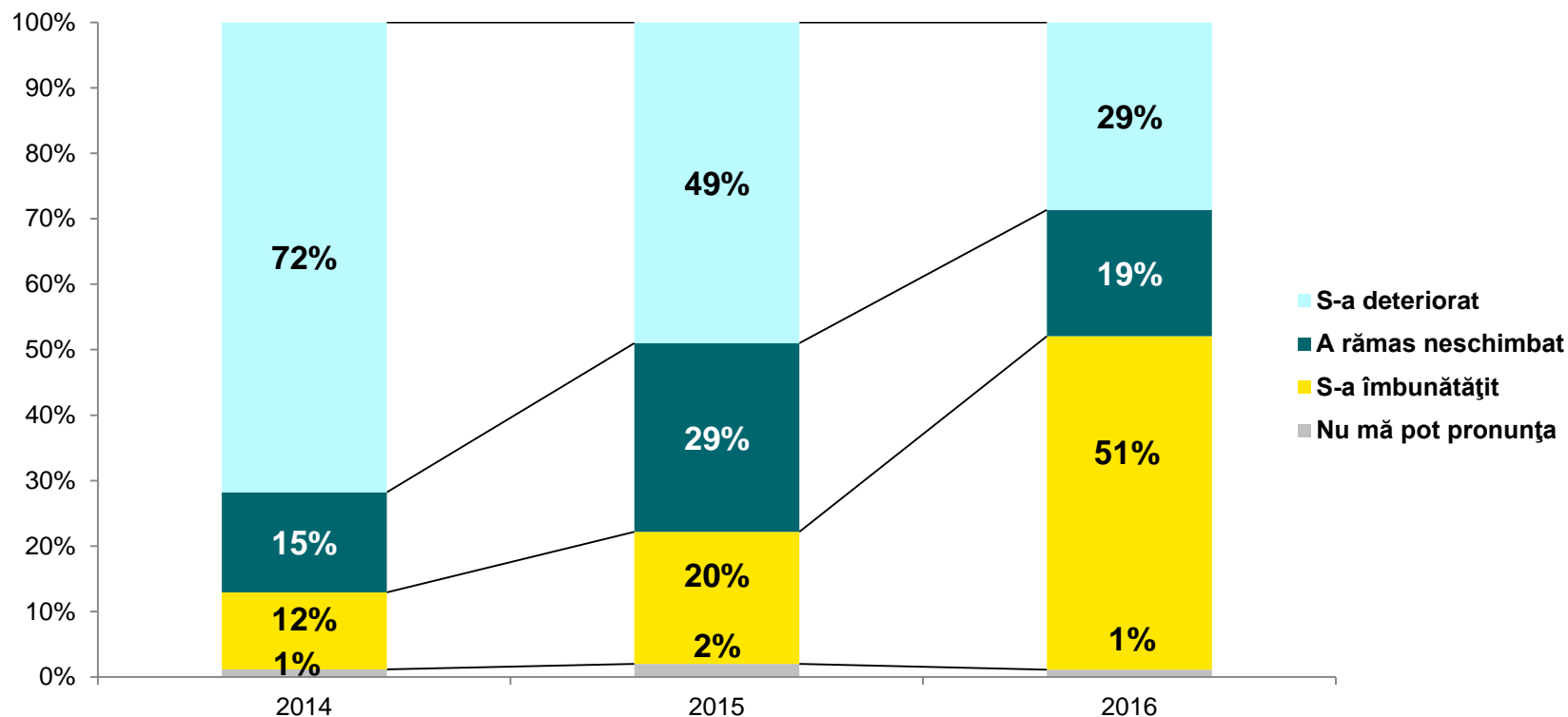

Sursa: Barometrul afacerilor de tip start-up din România 2016

Spre deosebire de antreprenorii maturi, antreprenorii de startup care ne-au răspuns la aceeași întrebare cu focus pe începerea și dezvoltarea unei afaceri, în cadrul **Barometrului afacerilor de tip startup din România 2016**, consideră ca birocracia și accesul la finanțare constituie cele mai mari obstacole, fiscalitatea excesivă fiind principalul obstacol doar pentru 12% din respondenti.

Pentru antreprenorii de startup, educația precară este al doilea mare obstacol în dezvoltarea unei afaceri în România.

Considerați că mediul de reglementare și fiscal pentru antreprenori s-a îmbunătățit în ultimul an în România? (un singur răspuns)

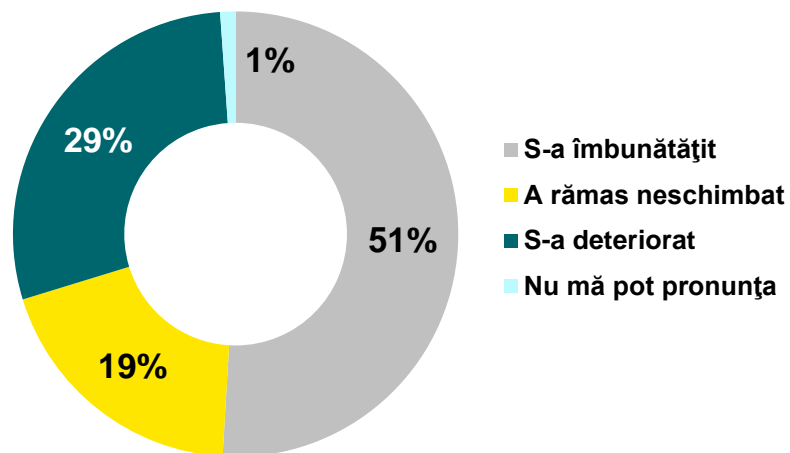

Răspunsuri: 269
 Au omis întrebarea: 81

Cu toate că mediul de reglementare și fiscal rămâne cel mai important obstacol pentru antreprenori și în 2016, aceștia percep o tendință majoră de îmbunătățire în ultimul an în această privință, mai ales prin prisma noului Cod Fiscal. Dacă în 2014 doar 12% dintre respondenți vedeau o tendință pozitivă referitoare la acest aspect, iar 72% percepeau o deteriorare, în 2016, pentru prima dată, majoritatea respondenților percep o îmbunătățire a mediului fiscal și de reglementare. Practic, **tendința s-a inversat față de ediția 2015, când 49% vedeau o deteriorare în ultimul an a mediului fiscal și de reglementare.**

3.4

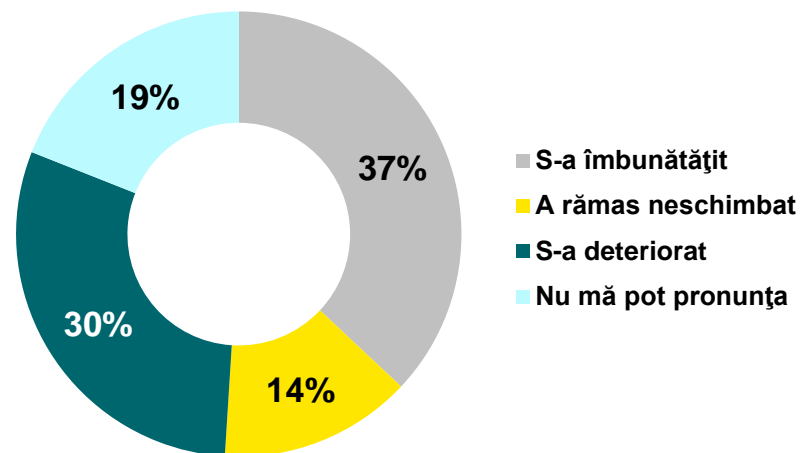
Considerați că mediul de reglementare și fiscal pentru antreprenori s-a îmbunătățit în ultimul an în România?

Răspunsuri:269
Au omis întrebarea: 81

3.5

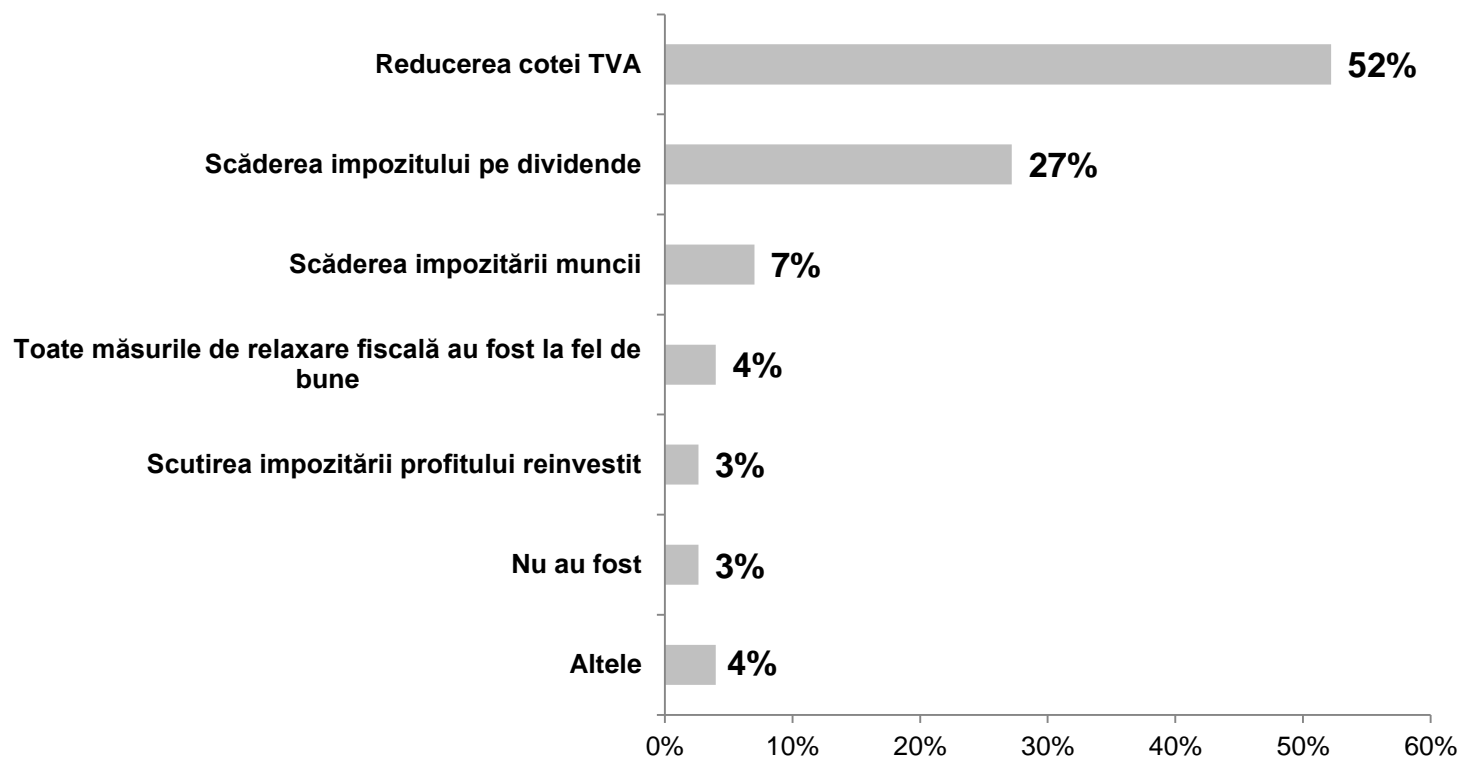
Considerați că mediul de reglementare și fiscal pentru antreprenori s-a îmbunătățit în ultimul an în România pentru startup-uri?

Sursa: Barometrul afacerilor de tip start-up din România 2016

Comparând răspunsurile antreprenorilor maturi cu cele ale antreprenorilor aflați la început de drum, conform **Barometrului afacerilor de tip startup 2016**, antreprenorii maturi percep o îmbunătățire a mediului fiscal și de reglementare într-o măsură mai mare (51%) față de antreprenorii de startup (37%). Cu toate acestea, numărul celor care observă o înrăutățire este aproximativ același, respectiv 29% în cazul antreprenorilor maturi și 30% în cazul celei de a doua categorii. Diferența este dată de procentul celor nehotărâți din eșantionul antreprenorilor de startup (19%), față de doar 1% în prima categorie de antreprenori.

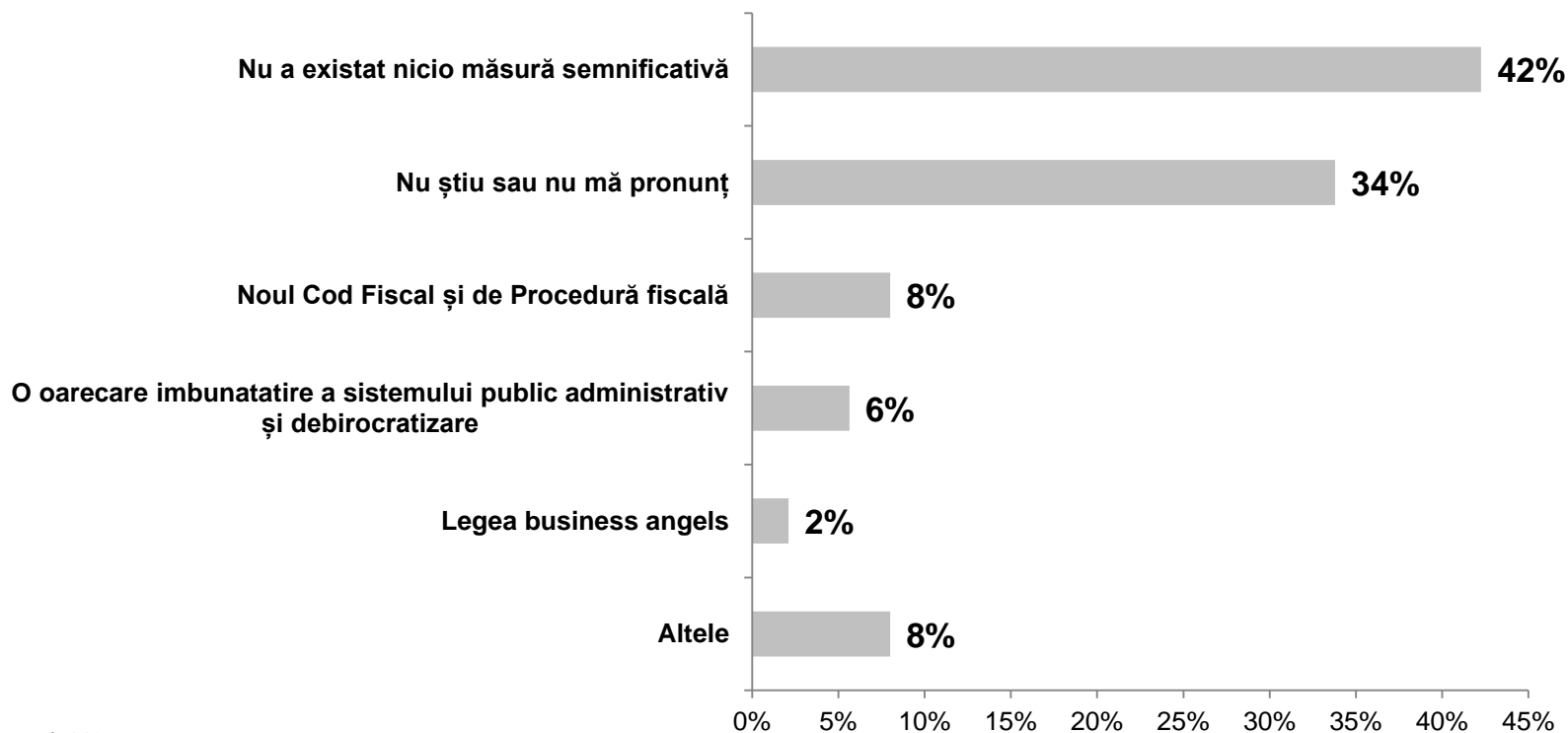
Care considerați că a fost cea mai bună măsură fiscală introdusă în ultimul an? (răspuns deschis)

Răspunsuri: 228
 Au omis întrebarea: 122

Majoritatea antreprenorilor (52%) apreciază în cea mai mare măsură reducerea cotei TVA de la 24% la 20%, ca și reducerea cotei TVA pentru alimente. La distanță apreciabilă urmează scăderea impozitului pe dividende de la 16% la 5% (27% dintre respondenți) și reducerea CAS cu 5 puncte procentuale începând cu ultimul trimestru din 2014 (7% dintre răspunsuri). A fost de asemenea remarcată extinderea măsurii de scutire a impozitării profitului reinvestit nu doar pentru echipamente tehnologice, cât și asupra producerii și achiziționării de active corporale precum calculatoare, echipamente periferice și programe informatice.

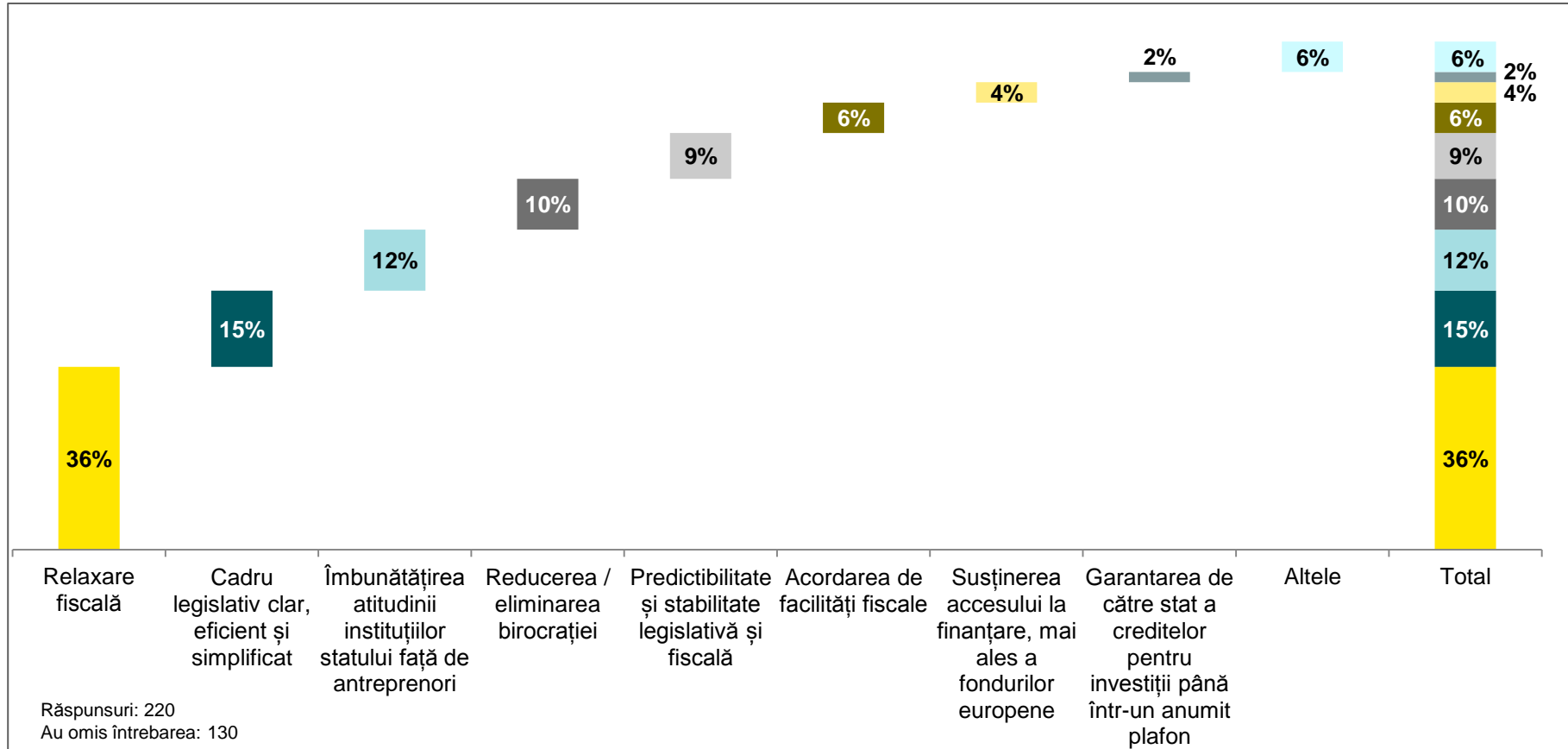
Dar în domeniul reglementării afacerilor (ușurința de a face business și de conformitate cu legile în vigoare)? (răspuns deschis)

Răspunsuri: 142
 Au omis întrebarea: 208

Cu totul altfel stau lucrurile în domeniul măsurilor care fac viața mai ușoară antreprenorilor din punctul de vedere al birocrăției și al efortului de conformare cu legile în vigoare. Cei mai mulți antreprenori (42%) spun că nu a existat nicio măsură semnificativă în această zonă de mare interes pentru antreprenori, mulți dintre aceștia așteptând rezultatele comisiei “De tăiat hârtii”, creată de noul guvern. 6% dintre respondenți au indicat o oarecare îmbunătățire a sistemului public administrativ și o debirocratizare, prin simplificarea declarațiilor fiscale și facilitarea accesului electronic la informații din acest domeniu.

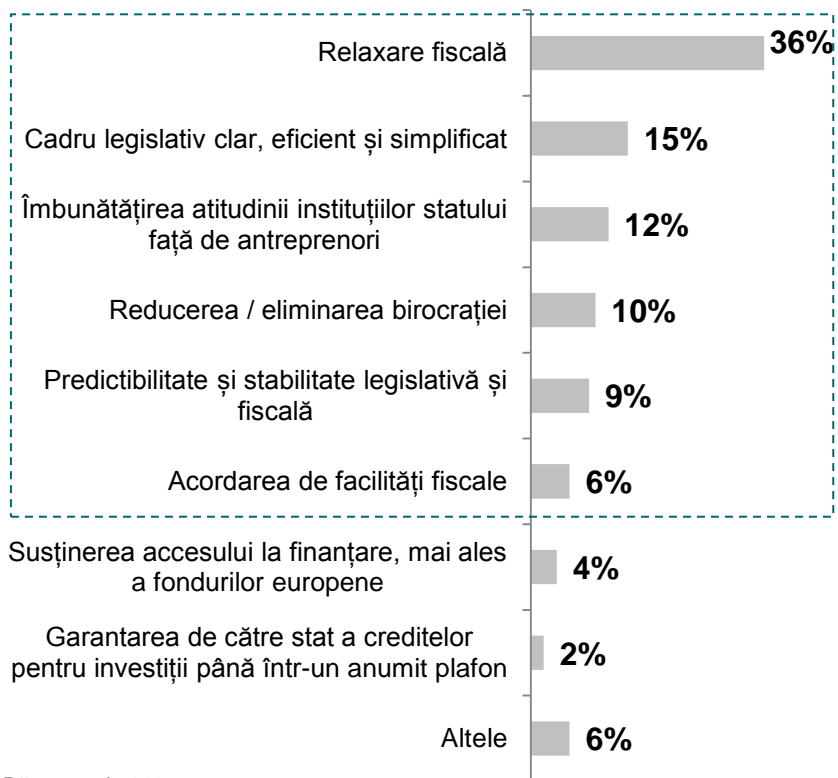
Numiți măsura guvernamentală care ar avea cel mai mare impact în susținerea antreprenorilor români pe termen scurt? (răspuns deschis)

Ca măsuri guvernamentale care ar avea un impact major pentru susținerea antreprenorilor români pe termen scurt, respondenții au indicat trei zone majore de acțiune. Prima măsură se referă la **îmbunătățirea cadrului legal, inclusiv fiscal (46%)** din perspectiva ușurinței de a face afaceri (prin dezambiguizarea și simplificarea acestuia, reducerea birocrăției, îmbunătățirea atitudinii funcționarilor publici și a instituțiilor statului în general față de antreprenori, dar și prin predictibilitatea și stabilitatea legislativă). Pe locul al doilea antreprenorii au indicat **continuarea relaxării fiscale și acordarea de facilități fiscale (42%)** și **susținerea accesului la finanțare**, mai ales a fondurilor europene, inclusiv prin garantarea de către stat a creditelor pentru investiții (6%).

3.9

Măsura guvernamentală care ar avea cel mai mare impact în susținerea antreprenorilor români pe termen scurt (răspuns deschis)

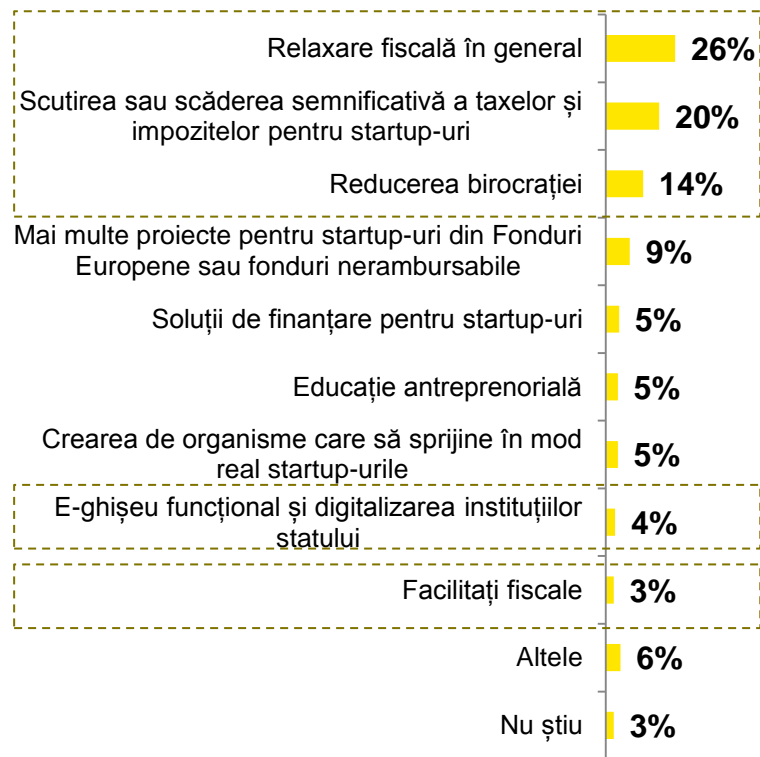

Răspunsuri: 220

Au omis întrebarea: 130

3.10

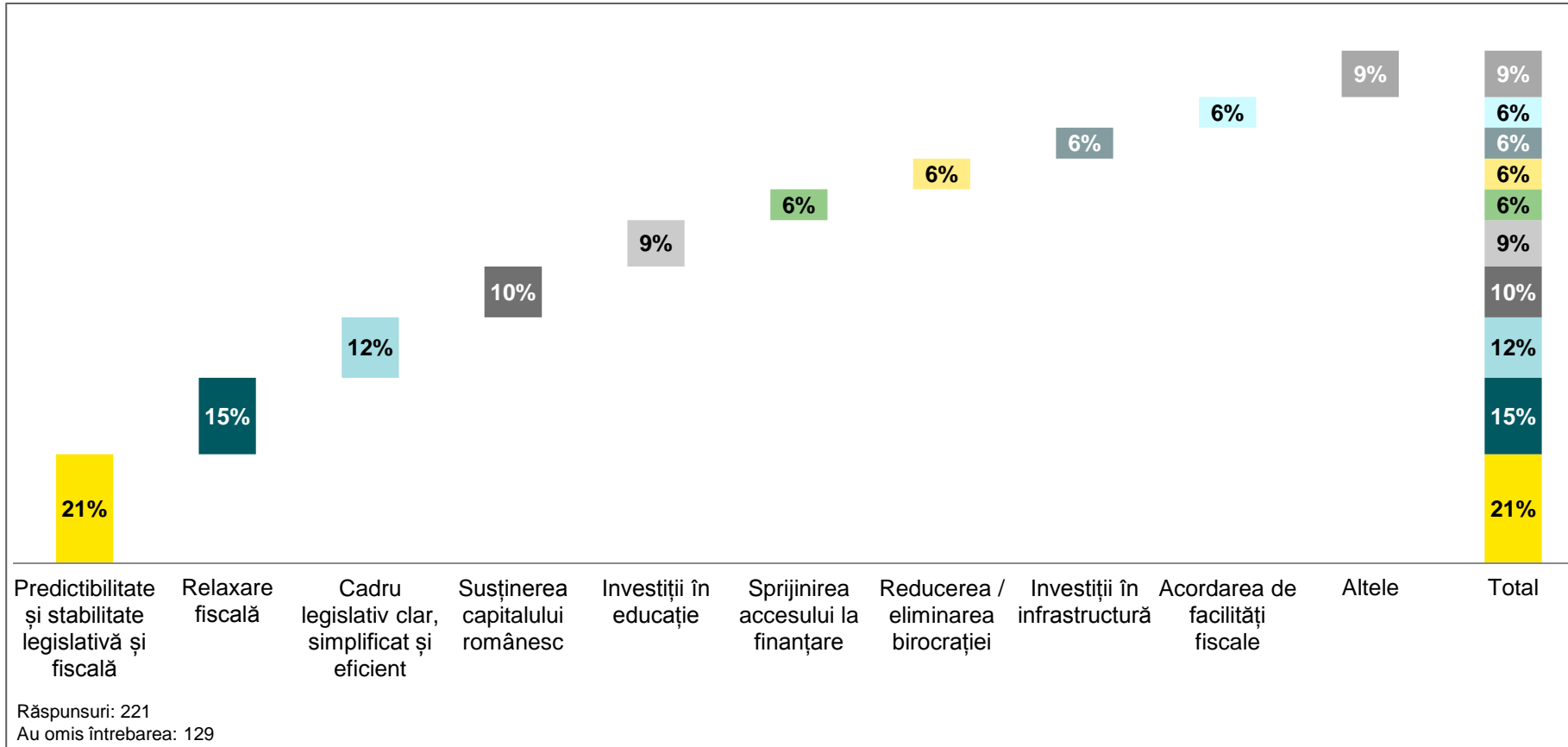
Măsura guvernamentală care ar avea cel mai mare impact în susținerea celor care vor să demareze o afacere (răspuns deschis)

Sursa: Barometrul afacerilor de tip start-up din România 2016

Comparând răspunsurile indicate de antreprenorii din Barometrul afacerilor de tip startup din România la întrebarea ce măsură guvernamentală ar avea cel mai mare impact în susținerea celor care vor să demareze o afacere, cu răspunsurile antreprenorilor maturi, observăm că reducerea fiscalității și introducerea facilităților fiscale sunt mai importante pentru antreprenorii de startup (**49%**), comparativ cu **42%** dintre antreprenorii maturi. În schimb, doar **18%** dintre antreprenorii de startup au indicat reducerea birocrăției, inclusiv prin digitalizarea instituțiilor statului, ca pe o prioritate pentru cei care încep un business, în ciuda faptului că **28%** dintre ei indicaseră birocrăția ca obstacol major în demararea unei afaceri.

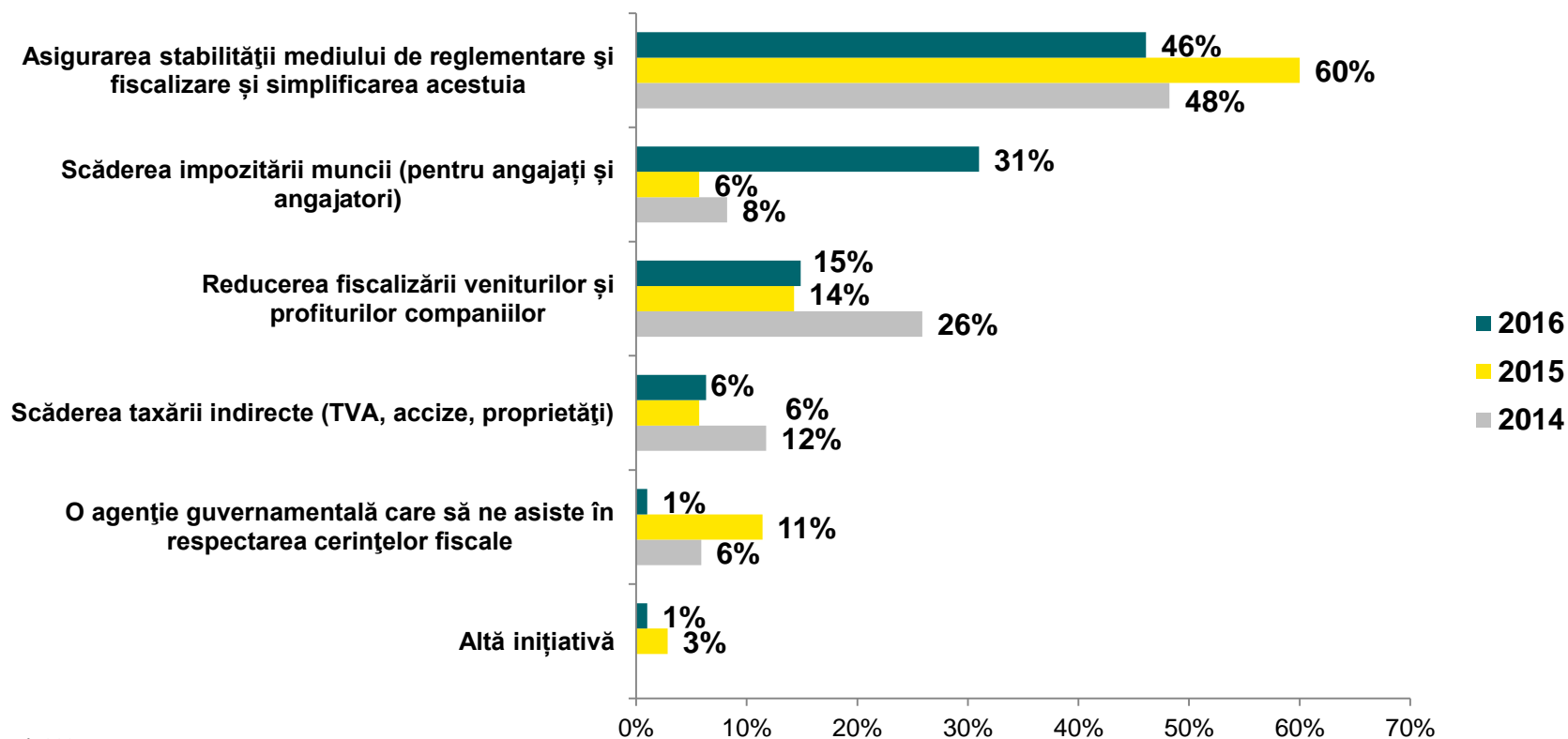
Numiți măsura guvernamentală care ar avea cel mai mare impact în susținerea antreprenorilor români pe termen lung? (răspuns deschis)

Schimbând perspectiva în una pe termen lung, observăm că predictibilitatea și stabilitatea legislativă și fiscală sunt cruciale pentru susținerea antreprenorilor români (21%). Relaxarea fiscală și acordarea de facilități fiscale rămân în top (21%), dar apar ca măsuri nominalizate susținerea capitalului românesc și a startup-urilor (10%), investiții în educație (9%) și investiții în infrastructură (6%).

Care inițiativă dintre următoarele ar îmbunătăți cel mai mult mediul de reglementare și fiscal pentru antreprenori? (un singur răspuns)

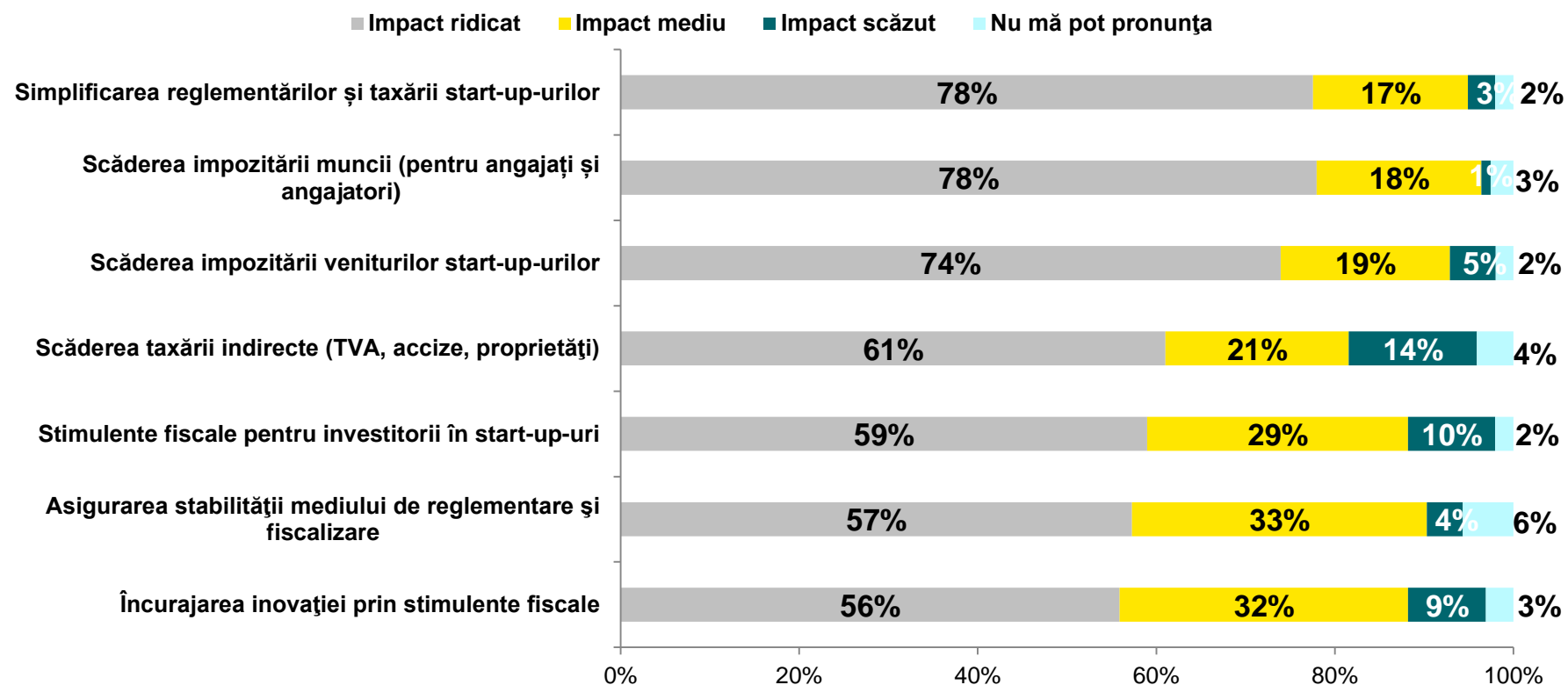

Răspunsuri: 269

Au omis întrebarea: 81

Având ca focus direct mediul de reglementare și fiscal pentru antreprenori, și nu măsurile pe care le pot lua autoritățile în general pentru îmbunătățirea mediului în care afacerile își desfășoară activitatea, antreprenorii indică scăderea impozitării muncii pentru angajați și angajatori ca fiind măsura care i-ar ajuta cel mai mult în acest domeniu (31%), urmată de asigurarea stabilității mediului de reglementare (26%) și simplificarea reglementărilor (20%) – împreună, ultimele două zone se apropie de 50% dintre opțiuni - și reducerea fiscalizării veniturilor și profiturilor companiilor (15%).

Care inițiativă dintre următoarele ar îmbunătăți cel mai mult mediul de reglementare și fiscal pentru startup-uri? (răspunsuri multiple)

Sursa: Barometrul afacerilor de tip startup din România 2016

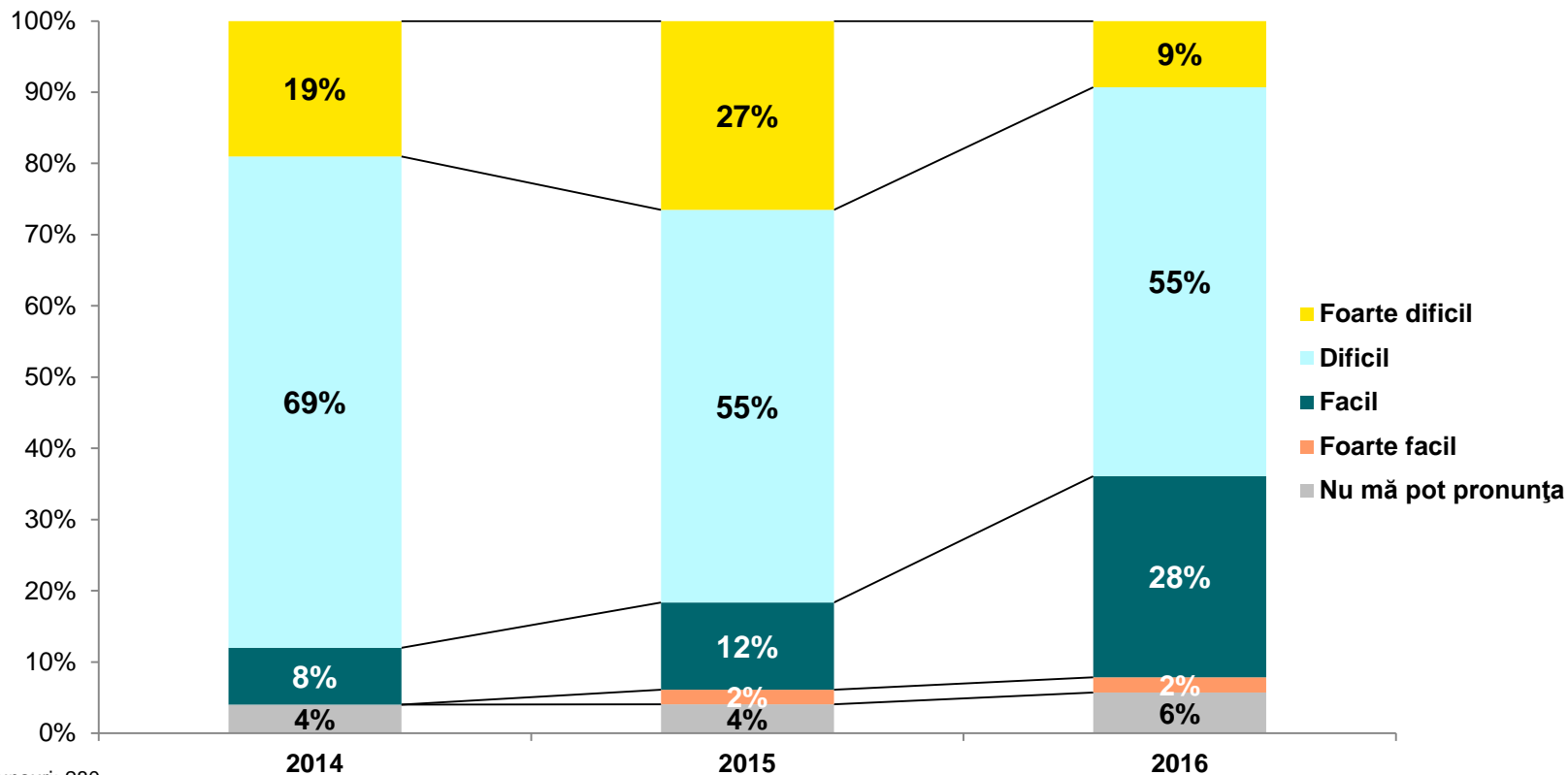
Prin comparație, în viziunea antreprenorilor din **Barometrul afacerilor de tip startup din România**, toate cele șapte măsuri pentru îmbunătățirea mediului de reglementare și fiscal au fost notate de majoritatea respondenților ca având un impact ridicat, dacă ar fi puse în practică. Top trei măsuri, cu peste 70% impact ridicat, au ca obiectiv simplificarea reglementărilor și scăderea impozitării muncii și a vânzărilor înregistrate de firmele aflate la început de drum.

Conform studiului Comisiei Europene publicat în 2015 SME taxation in Europe, la nivelul anului 2013, deși mediul fiscal pare la o primă vedere favorabil IMM-urilor din România, rata efectivă de fiscalizare este mai mare pentru IMM-uri decât pentru marile companii, dacă se au în vedere strategii de minimizare a taxelor pe care le practică acestea din urmă. Nu este doar cazul României, situația fiind prezentă în 75% dintre țările analizate în studiu.

4

Accesul la finanțare

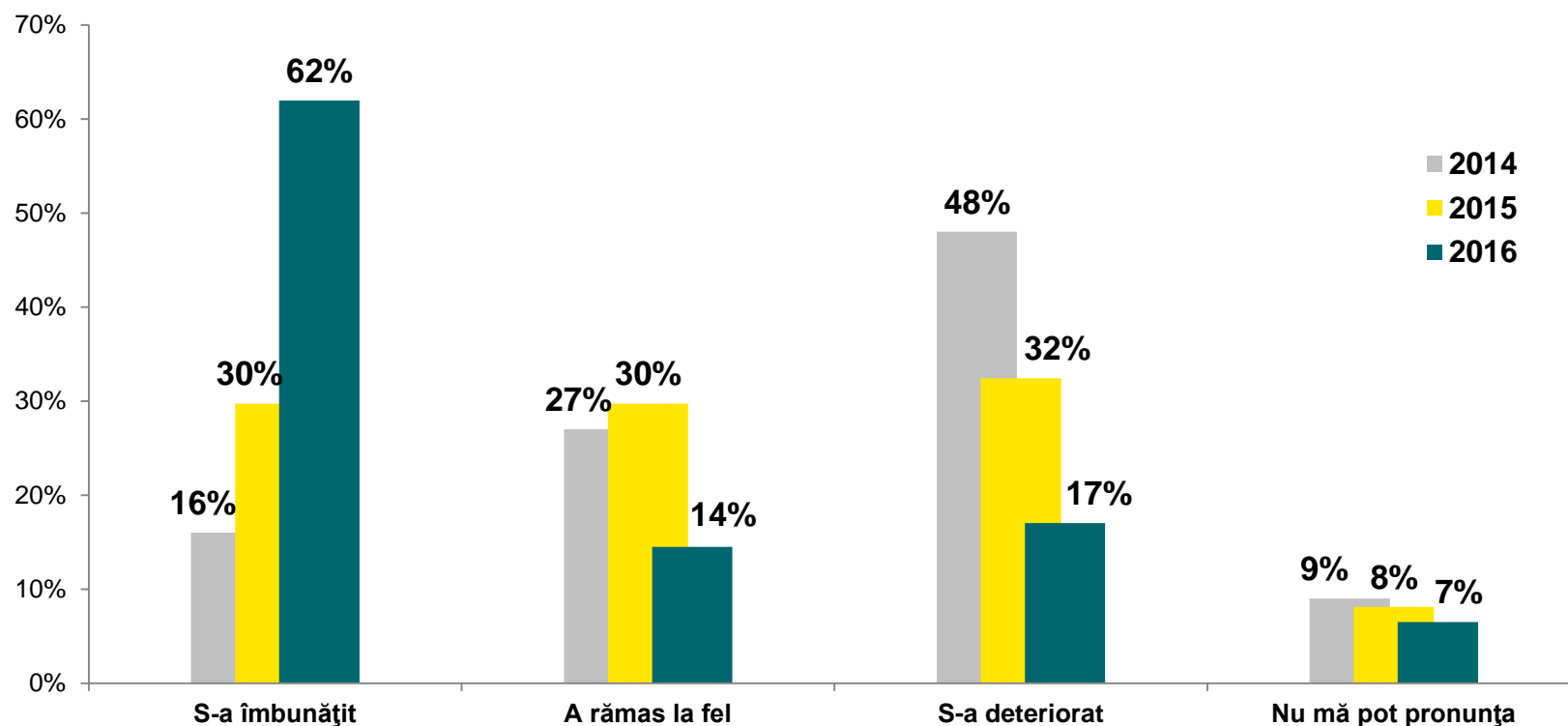
Cum ați caracteriza accesul la finanțare în România? (un singur răspuns)

Răspunsuri: 280
Au omis întrebarea: 70

Accesul la finanțare rămâne dificil pentru antreprenorii români, dar se observă o creștere semnificativă (**16 puncte procentuale**) a procentului celor care consideră accesul facil (**28%**) și o scădere de asemenea semnificativă, de **18 puncte procentuale**, a numărului celor care consideră obținerea de finanțare ca fiind foarte dificilă.

Considerați că accesul antreprenorilor la finanțare s-a îmbunătățit în ultimul an în România? (un singur răspuns)

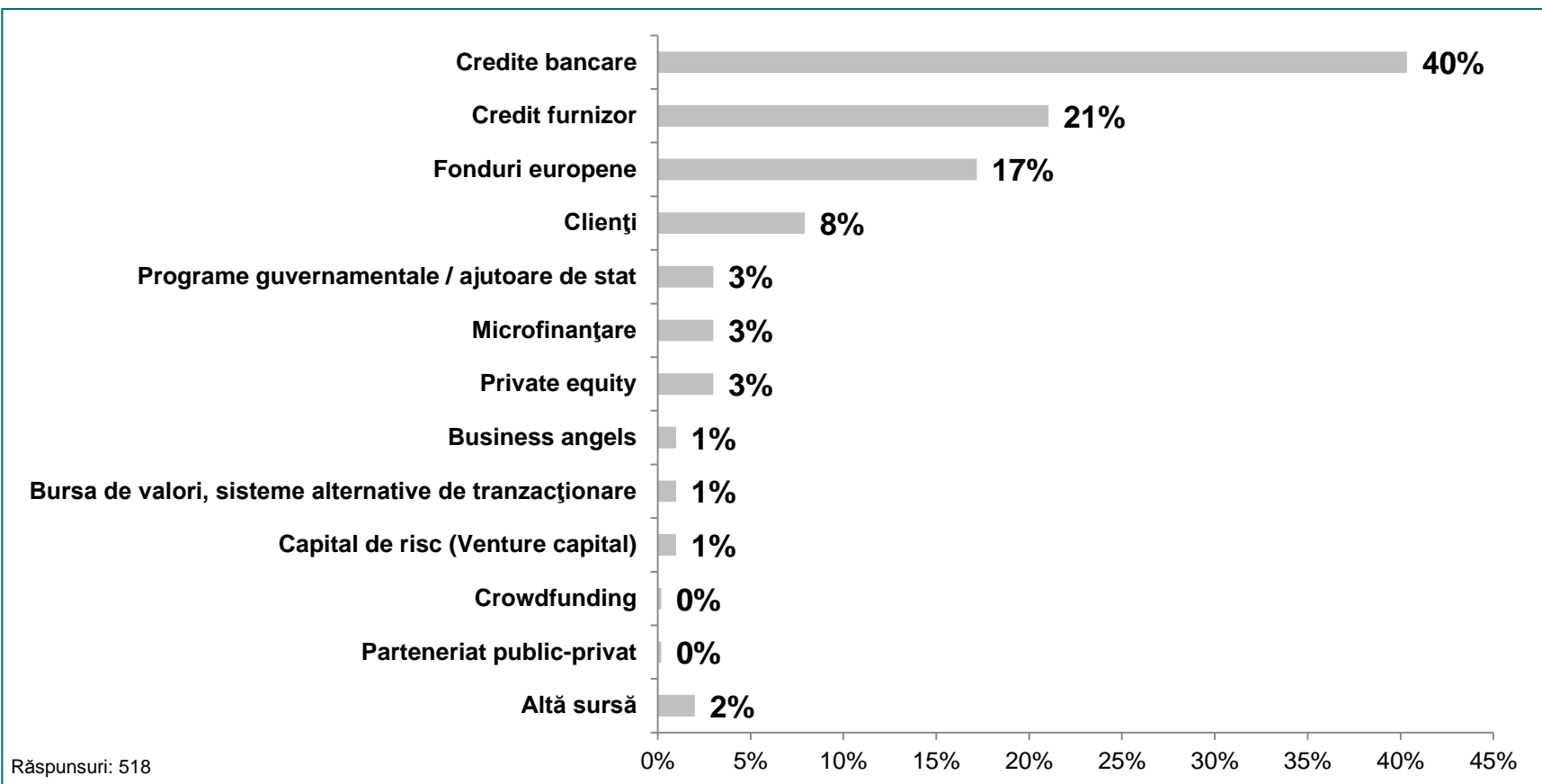

Răspunsuri: 276

Au omis întrebarea: 74

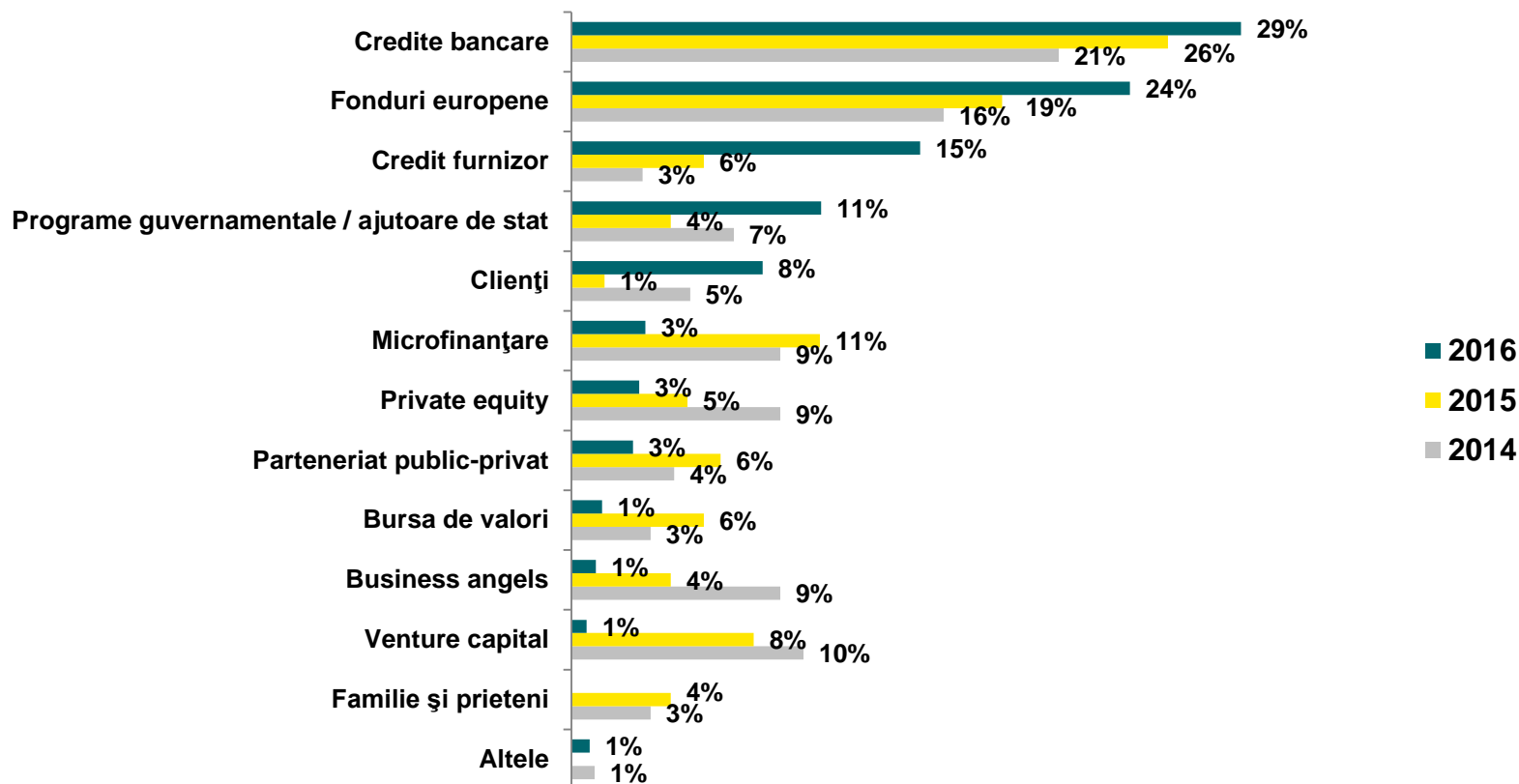
Schimbările de percepție se văd și atunci când măsurăm schimbările care au avut loc în ultimul an în privința accesului la finanțare. Procentul antreprenorilor care spun că accesul la finanțare s-a îmbunătățit în anul 2015 s-a dublat. **De fapt acest procent s-a dublat în fiecare an în ultimii trei ani. Dacă în 2014 el se situa la 16%, în 2015 la 30%, pentru ca în 2016 să devină majoritar, cu 62% dintre răspunsuri.** Această tendință indică o îmbunătățire treptată în ultimii ani a accesului la finanțare.

Ce sursă de finanțare considerați că veți accesa în următoarele 12 luni? (maxim 3 variante de răspuns)

În următoarele 12 luni, cei mai mulți antreprenori se vor orienta către creditele bancare (40% dintre respondenți). La mare distanță urmează surse de finanțare precum creditul furnizor (21%) și fondurile europene (17%). Ajutoarele de stat și fondurile de tip private equity sunt vizate doar de 3% dintre ei, în timp ce bursa de valori și sistemele alternative de tranzacționare se situează la 1% dintre răspunsuri.

Care sunt cele mai importante 3 instrumente de finanțare cu cel mai mare impact în susținerea antreprenorilor români, pe termen lung? (maxim 3 variante)

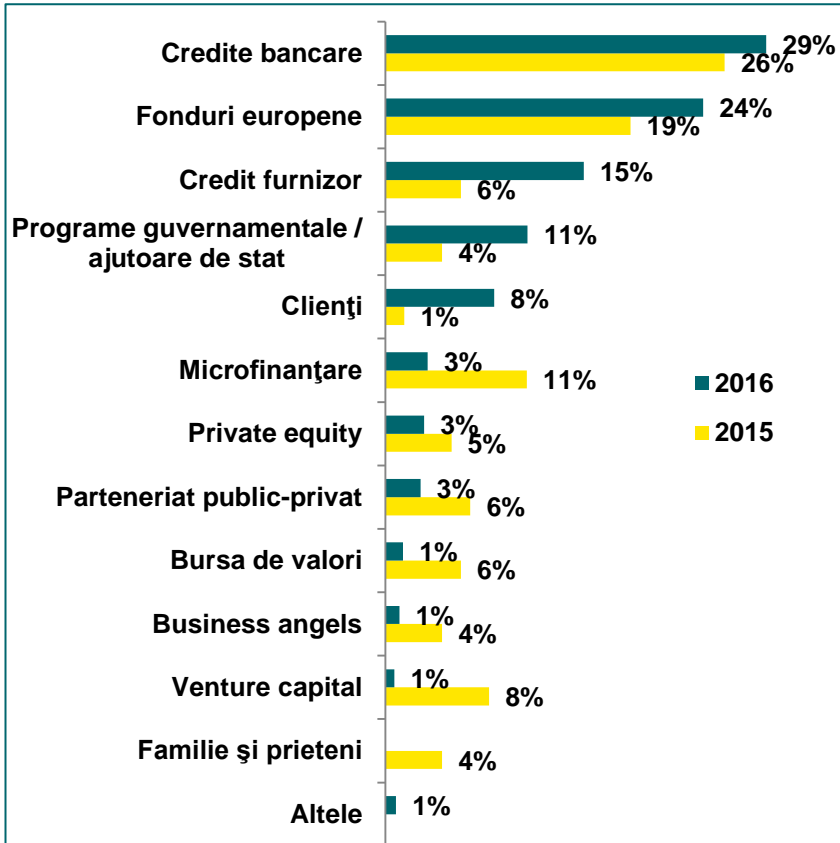

Răspunsuri: 752

Privind într-un orizont de timp mai lung, creditele bancare își păstrează poziția fruntașă față de anul trecut (29%), în timp ce locurile doi și trei fac o rocadă: fonduri europene (24%) se situează pe a doua poziție ca potențial pe termen lung, iar creditul furnizor pe a treia (15%). Creditele bancare și fondurile europene sunt în topul preferințelor antreprenorilor români în ultimii trei ani, cu singura diferență că în acest an procente din numărul total de respondenți au crescut. **Împreună ele sunt indicate de majoritatea antreprenorilor (54%) ca având cel mai mare impact pe termen lung în finanțarea afacerilor românești.**

4.4

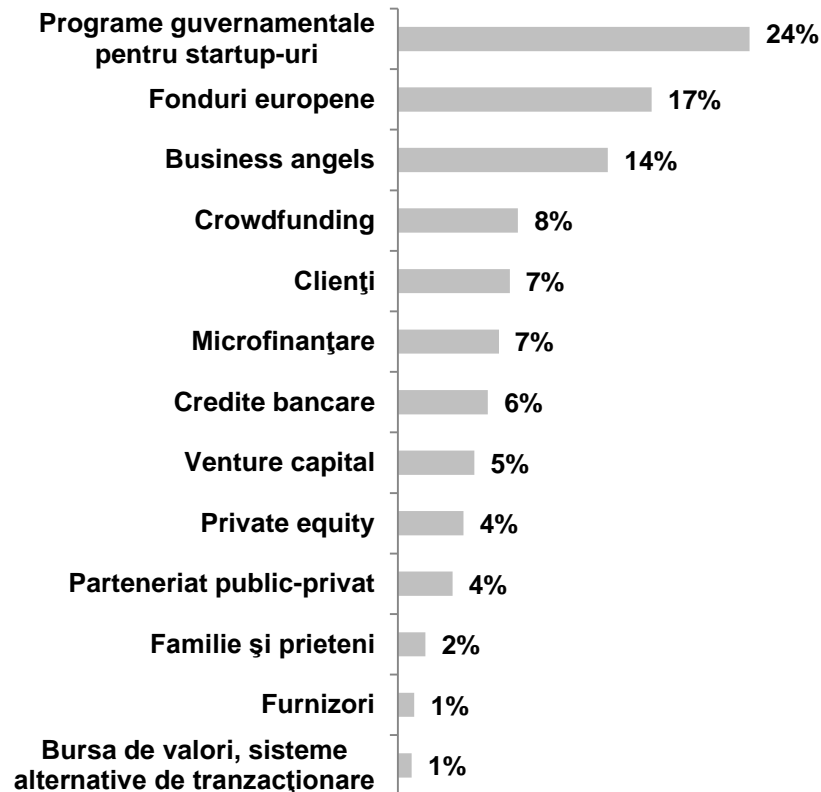
Cele mai importante 3 instrumente de finanțare ce vor avea cel mai mare impact în susținerea inițiativelor antreprenoriale pe termen lung

Răspunsuri:752

4.5

Cele mai importante 3 instrumente de finanțare ce vor avea cel mai mare impact în susținerea inițiativelor antreprenoriale pe termen lung

Sursa: Barometrul afacerilor de tip startup din România 2016

Cum era de așteptat, antreprenorii români care conduc un startup indică un alt top în **Barometrul afacerilor de tip startup din România 2016**. Aceștia consideră fondurile oferite de statul român în cadrul programelor specifice pentru IMM-uri (24%) ca reprezentând cele mai importante surse de finanțare pentru dezvoltarea antreprenoriatului pe termen lung în România. Pe a doua poziție rămân fondurile europene (17%), în timp ce investitorii de tip business angels sunt a treia sursă de finanțare ca impact pe termen lung, cu 14% dintre opțiunile exprimate.

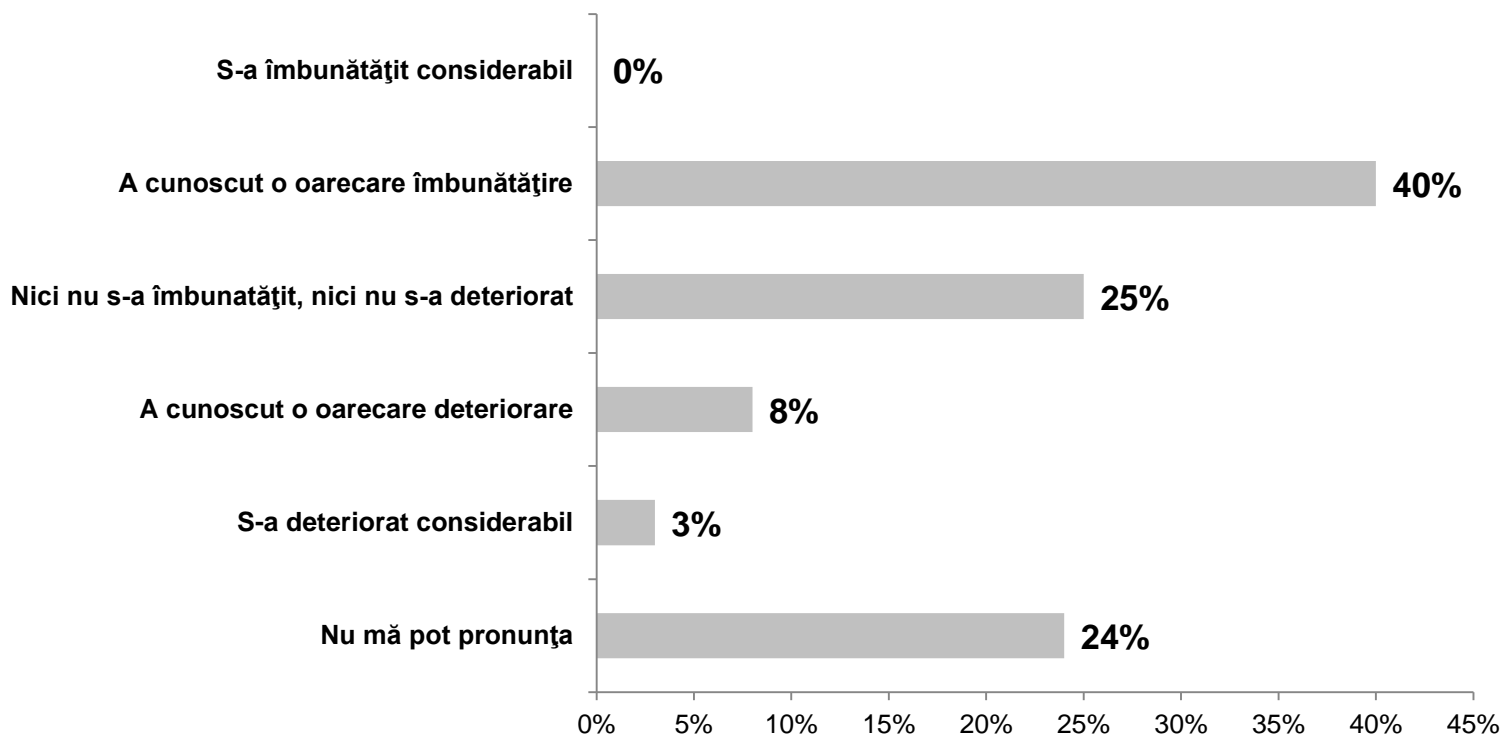

5

Ajutor coordonat –
contribuția asociațiilor
specializate în susținerea
antreprenoriatului

Considerați că sprijinul oferit antreprenorilor de către organizațiile specializate s-a îmbunătățit în ultimul an în România? (un singur răspuns)

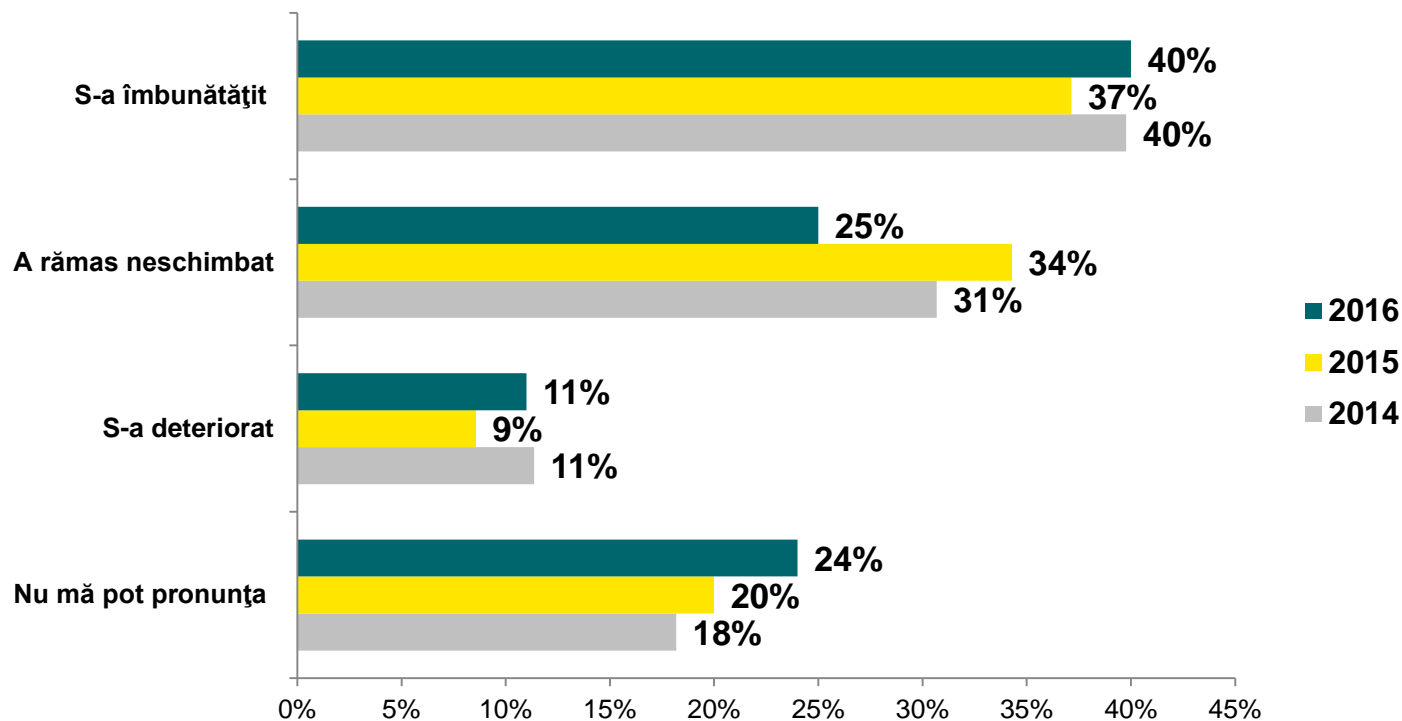

Răspunsuri: 277

Au omis întrebarea: 73

Dacă în cazul mediului de reglementare și fiscal (51%) și a accesului la finanțare (62%) majoritatea antreprenorilor maturi percep tendințe pozitive în ultimul an, atunci când se referă la organizațiile specializate, precum incubatoare și acceleratoare de afaceri, antreprenorii percep o îmbunătățire, dar nu într-o proporție majoritară (40%).

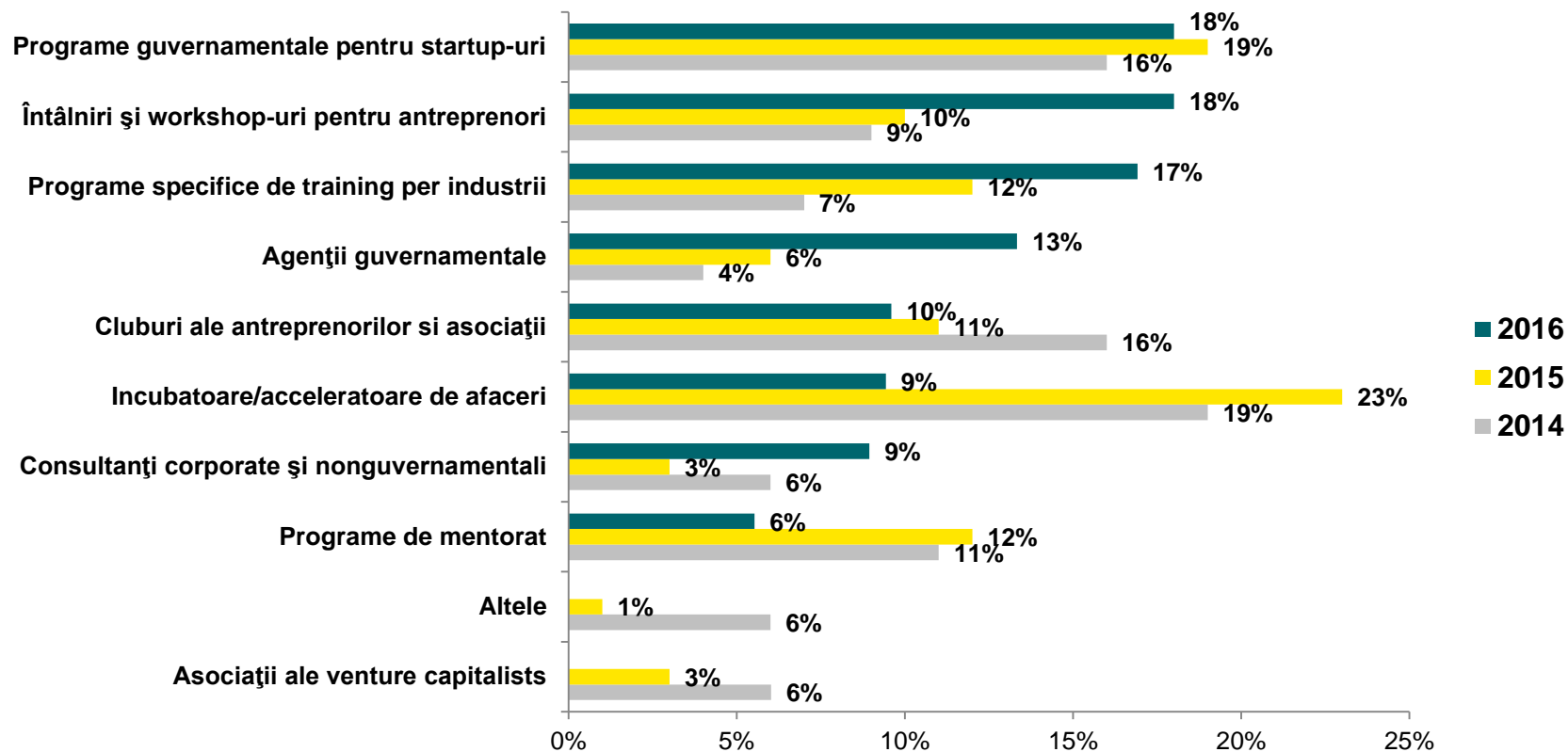
Considerați că sprijinul oferit antreprenorilor de către organizațiile specializate s-a îmbunătățit în ultimul an în România? (un singur răspuns)

Răspunsuri: 277

Au omis întrebarea: 73

Se poate observa că percepția referitoare la activitatea organizațiilor specializate în sprijinirea afacerilor a rămas aproximativ neschimbată în ultimii trei ani, aceasta în ciuda creșterii accelerate a numărului de incubatoare și hub-uri și, în general, a creșterii gradului de interacțiune și comunicare între antreprenorii aflați la început de drum. Se poate observa de asemenea un procent semnificativ al celor care spun că nu au o părere în privința acestor organizații. O explicație plauzibilă pentru acest procent, ca și pentru stabilizarea procentelor, este o oarecare deconectare a antreprenorilor maturi de instrumentele și oportunitățile oferite de către organizațiile respective în special pentru afacerile mici.

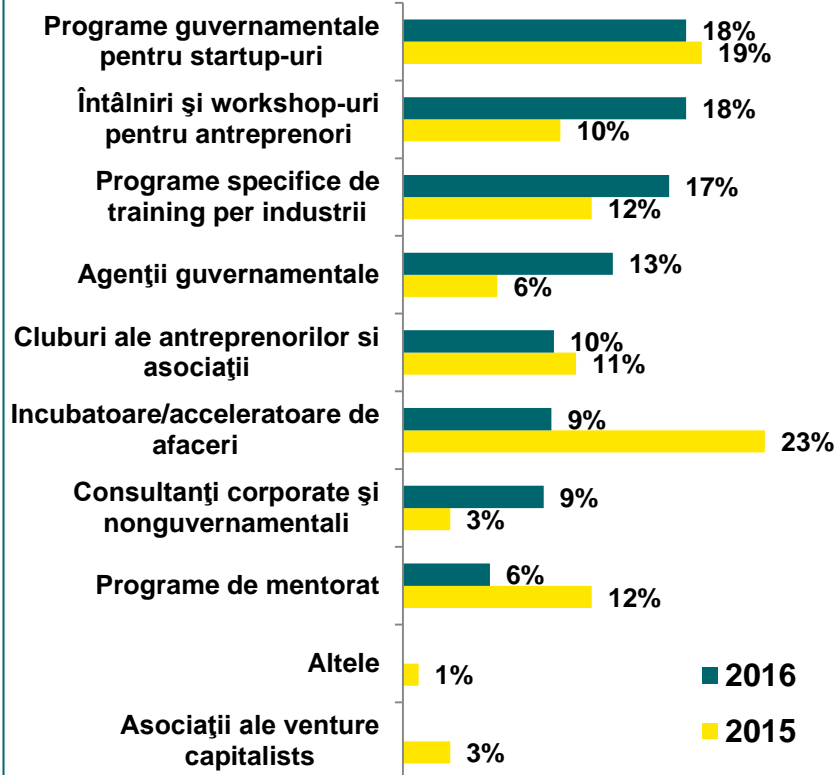

Răspunsuri: 615

La această întrebare, se poate observa o cădere dramatică a opțiunii pentru incubatoare și acceleratoare de afaceri - pe locul al șaselea de pe primul loc, fiind înlocuită de programele guvernamentale pentru startup-uri și de întâlnirile și workshop-urile pentru antreprenori - ambele situate pe primul loc, cu 18% dintre opțiuni. Pe locul al treilea, cu 17% dintre răspunsuri, se află programele specifice de training. Mentoratul scade la jumătate ca procent din opțiuni, situându-se pe ultimele locuri în opțiunile respondenților (6%).

5.3

Organizația/inițiativa care va avea cel mai mare impact în dezvoltarea pe termen lung a antreprenoriatului în România

Răspunsuri: 615

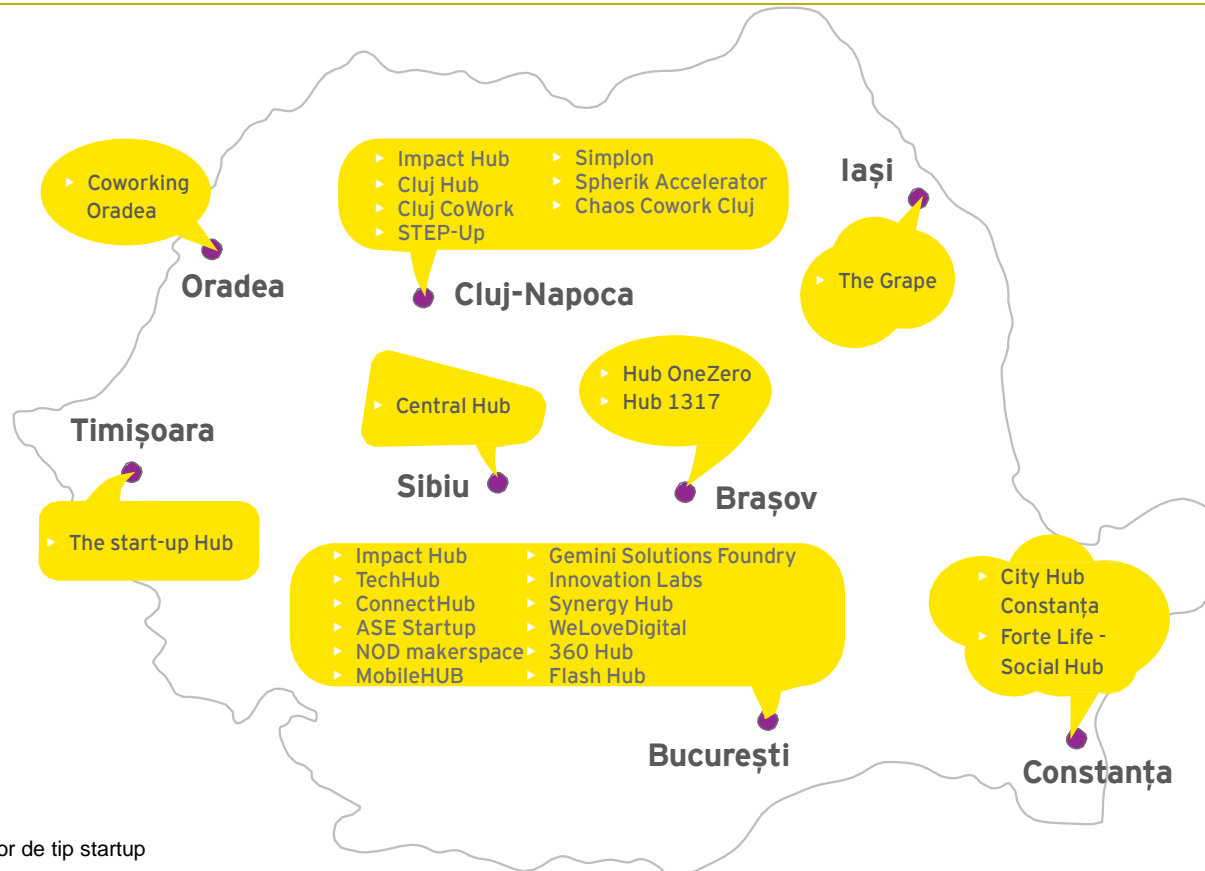
5.4

Organizația/inițiativa care va avea cel mai mare impact în dezvoltarea pe termen lung a antreprenoriatului în România

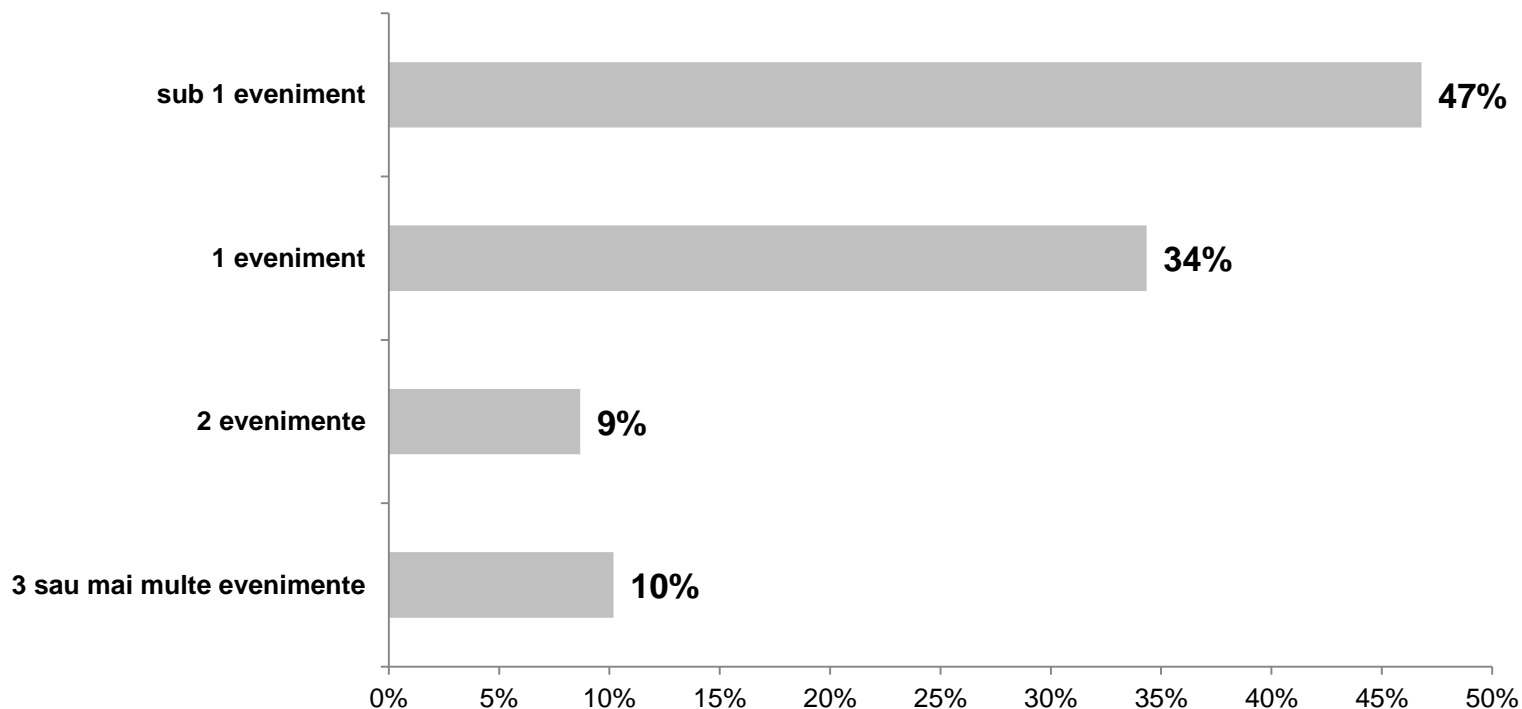

Sursa: Barometrul afacerilor de tip start-up din România 2016

În ultimii ani, în România s-au dezvoltat ca francize sau în mod independent o multitudine de hub-uri care susțin antreprenorii la început de drum. În general acestea nu oferă oportunități de finanțare, de aceea următorul pas în dezvoltarea ecosistemului dedicat sprijinului oferit startup-urilor implică elevarea acestor hub-uri la statutul de incubatoare și acceleratoare. Startup-urile românești încearcă să acceseze de asemenea incubatoare și acceleratoare din străinătate, în special din Statele Unite, pentru a-și accelera creșterea, vizibilitatea și atragerea unor runde de finanțare relevante. Cum era de așteptat, acestea se situează pe primul loc în opțiunile antreprenorilor din **Barometrul afacerilor de tip startup din România 2016**.

În ciuda dezvoltării în ritm dinamic a centrelor pentru afaceri în România, startup-urile cu mare potențial fondate de antreprenori români s-au incubat în general în centre din străinătate. De exemplu, Summify a fost acceptat în Bootup Labs din Vancouver, iar UberVu a beneficiat de sprijinul acceleratorului și fondului pre-seed și seed din Londra, Seedcamp.

Răspunsuri: 265

Au omis întrebarea: 85

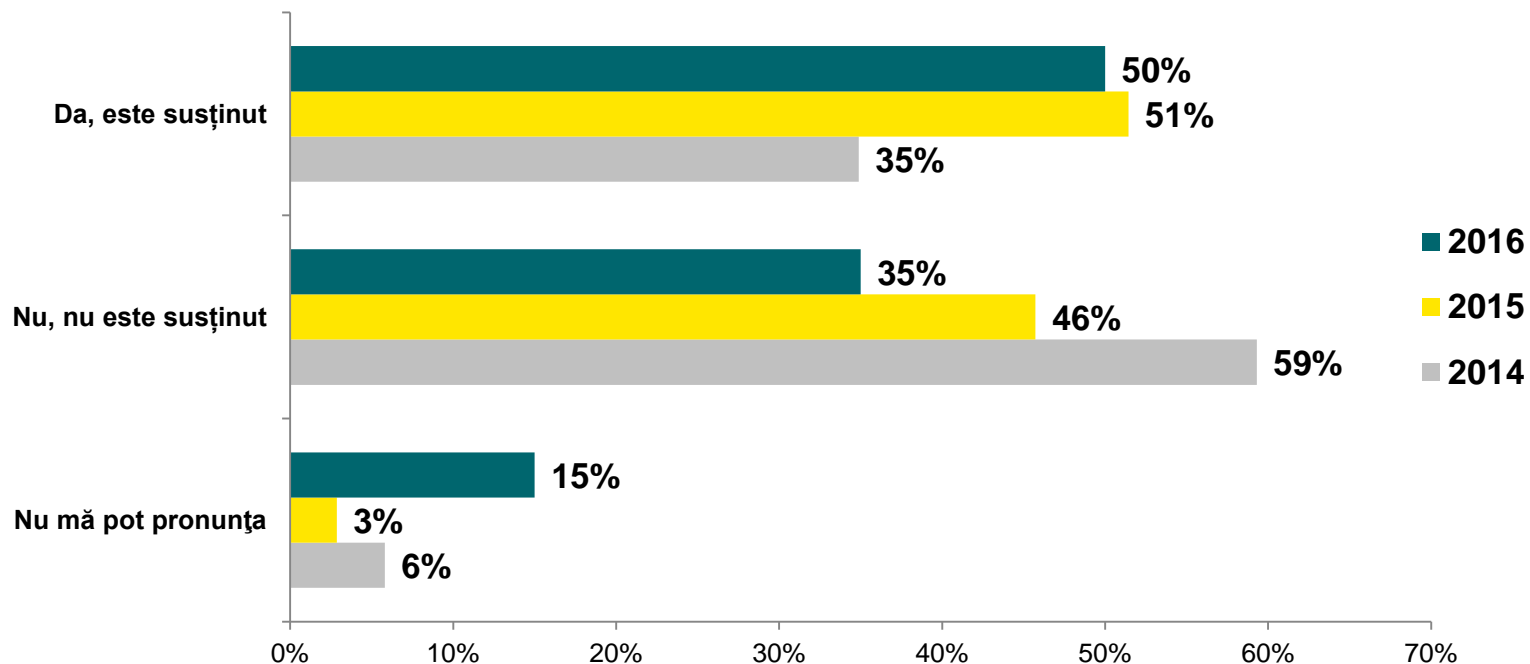
Antreprenorii au indicat evenimentele care favorizează networking-ul între antreprenori ca al doilea factor în ordinea importanței care susține dezvoltarea afacerilor. În acest context, 53% dintre respondenți participă la cel puțin un eveniment de networking în medie într-o săptămână, față de 47% dintre respondenți care participă în medie la mai puțin de un astfel de eveniment. Fie că vorbim despre construirea de parteneriate de business, de vânzări și marketing sau de identificarea de furnizori de servicii sau de mentori, dezvoltarea de relații de business este vitală pentru creșterea oricărei afaceri.

6

Cultură antreprenorială și frica de eșec

Este antreprenoriatul susținut de mentalitățile și valorile românești? (un singur răspuns)

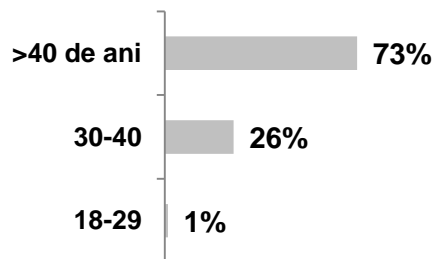
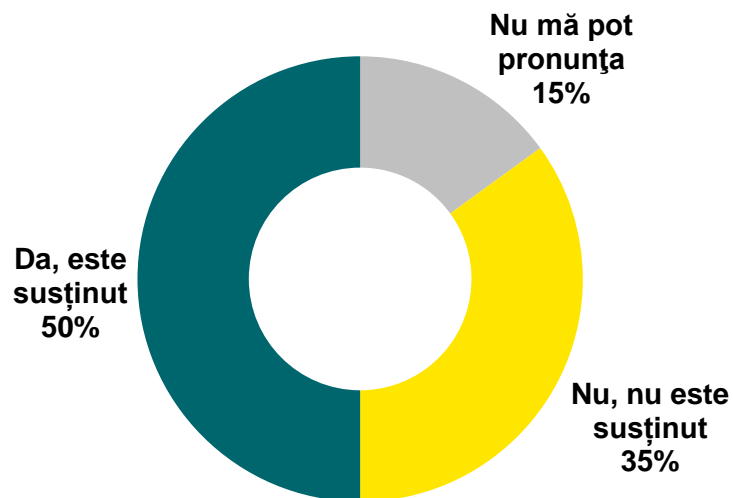
Răspunsuri: 276

Au omis întrebarea: 74

Este a doua ediție a studiului când majoritatea antreprenorilor percepe că societatea susține inițiativa privată. De asemenea, percepția negativă a scăzut de la 59% în 2014, la 46% în 2015 și la 35% în 2016. Schimbarea de percepție din acești ultimi doi ani poate fi pusă pe seama creșterii exponențiale a vizibilității antreprenorilor în mass media, prin expunerea poveștilor lor de succes prin competiții dedicate antreprenorilor, dar și a poveștilor de succes ale startup-urilor din tehnologie. În același timp, inițiativele de sprijinire a antreprenoriatului s-au înmulțit și ele, de la evenimente dedicate acestora până la hub-uri și spații comune de lucru pentru start-up-uri, programe de mentorat, training-uri și ateliere de antreprenoriat.

6.2

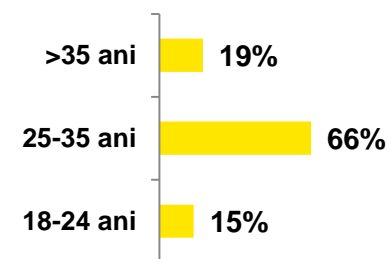
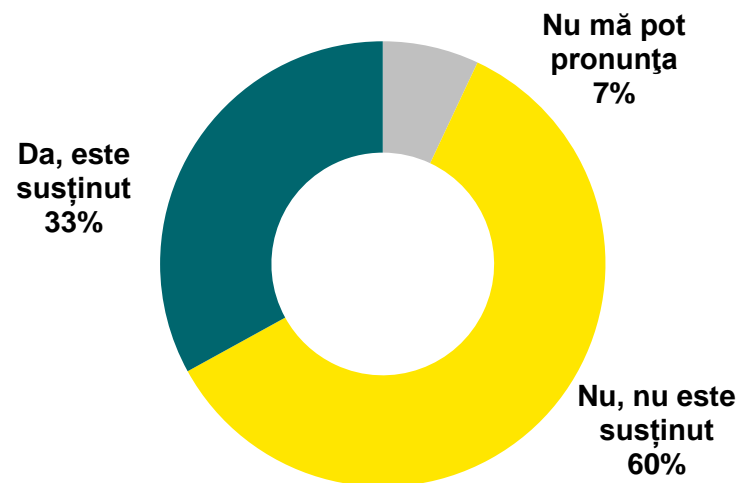
Este antreprenoriatul susținut de mentalitățile și valorile românești?
(un singur răspuns)

Răspunsuri: 276
Au omis întrebarea: 74

6.3

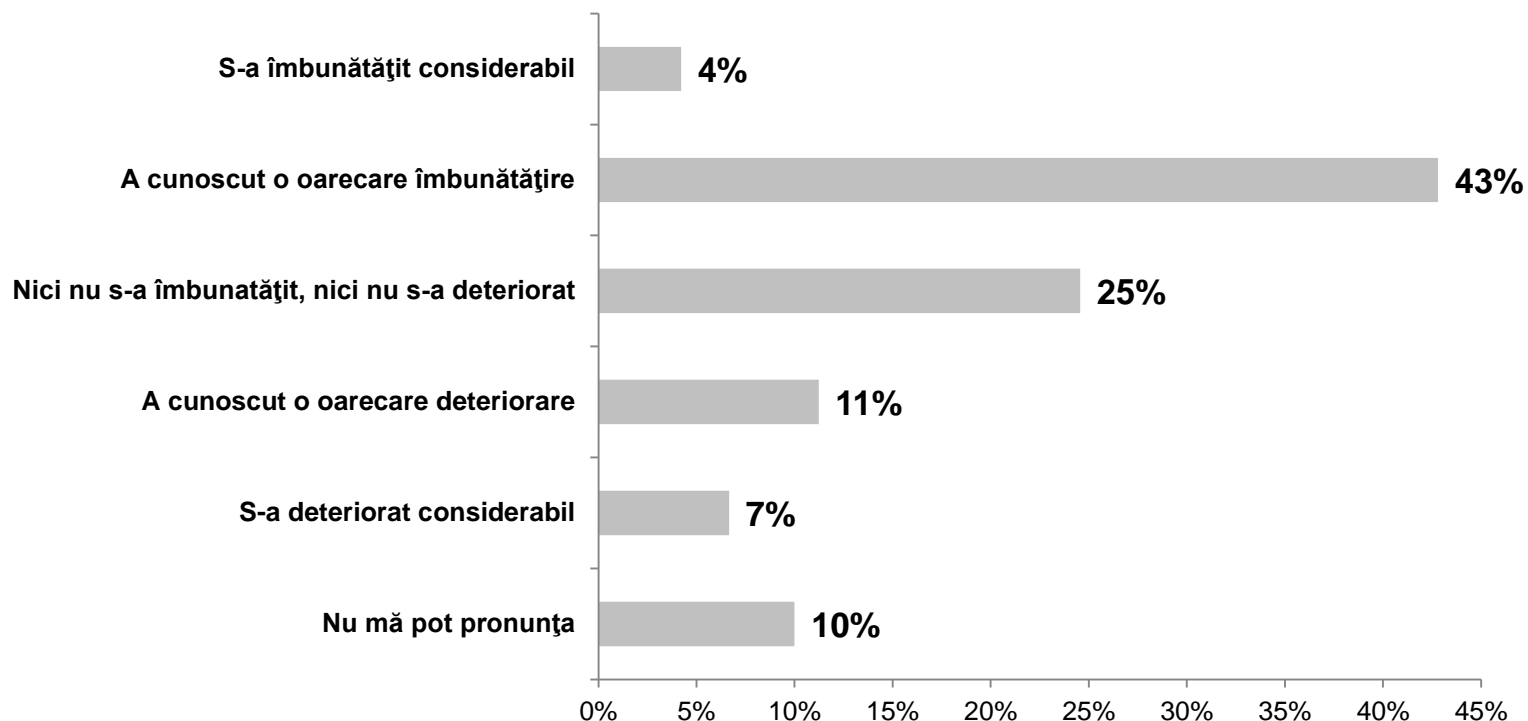
Este antreprenoriatul susținut de mentalitățile și valorile românești?
(un singur răspuns)

Sursa: Barometrul afacerilor de tip start-up din România

În ciuda faptului că antreprenorii de startup sunt mai tineri decât antreprenorii cu afaceri mature, 66% dintre ei situându-se în intervalul de vârstă 25-35 de ani, față de 73% respondenți ai **Barometrului antreprenoriatului românesc 2016**, care au peste 40 de ani, tinerii antreprenori sunt mai pesimiști în privința culturii antreprenoriale din România. Aceasta deși nu au traversat decadele '90 și '2000, când rolul jucat de antreprenori în mediul de business era interpretat de multe ori în mod negativ.

Considerați că percepția față de antreprenori s-a îmbunătățit în ultimul an în România? (un singur răspuns)

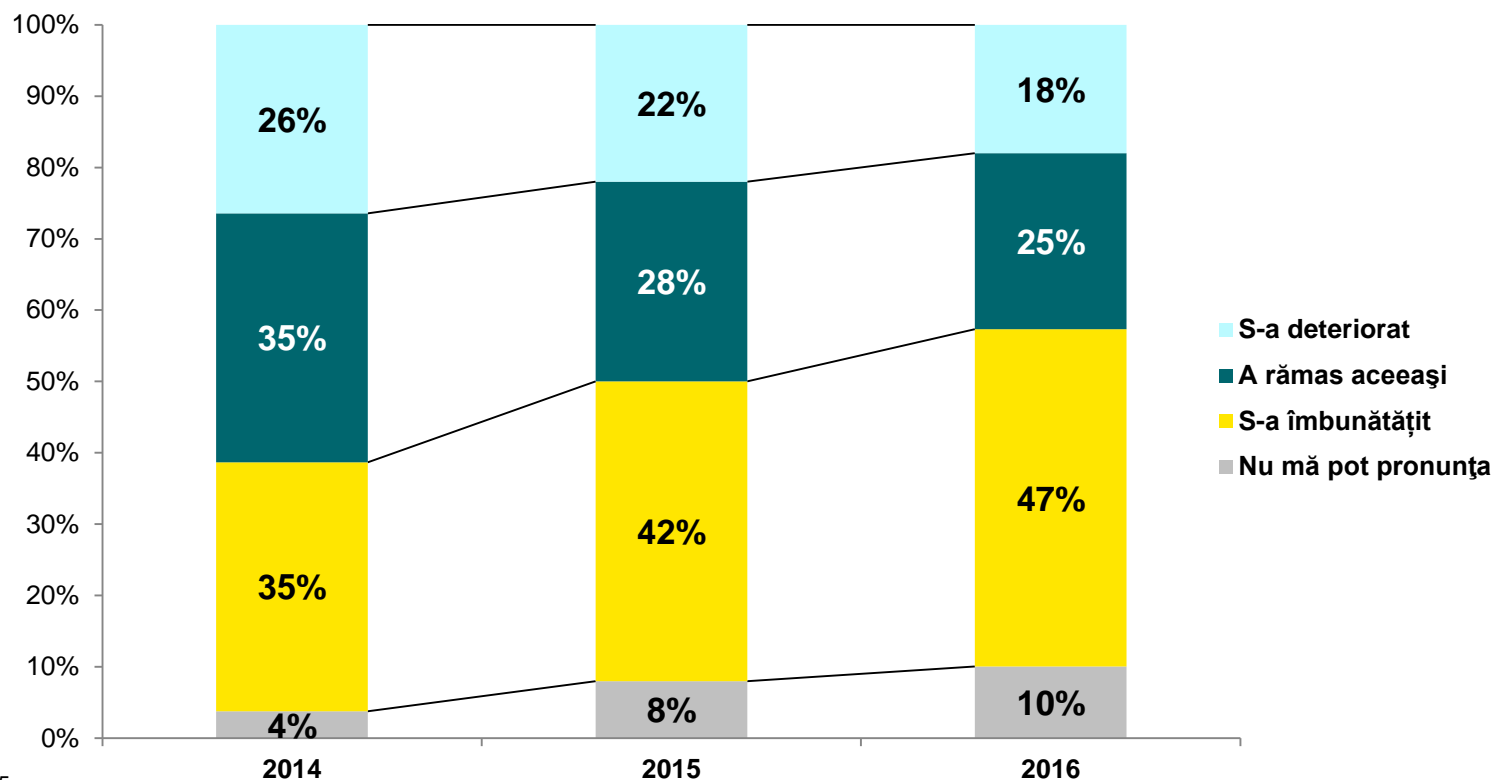

Răspunsuri: 285

Au omis întrebarea: 65

47% dintre antreprenorii maturi consideră că percepția față de antreprenori în cadrul societății a evoluat pozitiv în 2015. La cealaltă extremă, 7% dintre respondenți resimt o deteriorare considerabilă a modului în care sunt percepuți de societate, în timp ce un procent destul de mare (10%) nu pot aprecia dacă s-a petrecut o modificare în mentalitatea românească vis-a-vis de antreprenori.

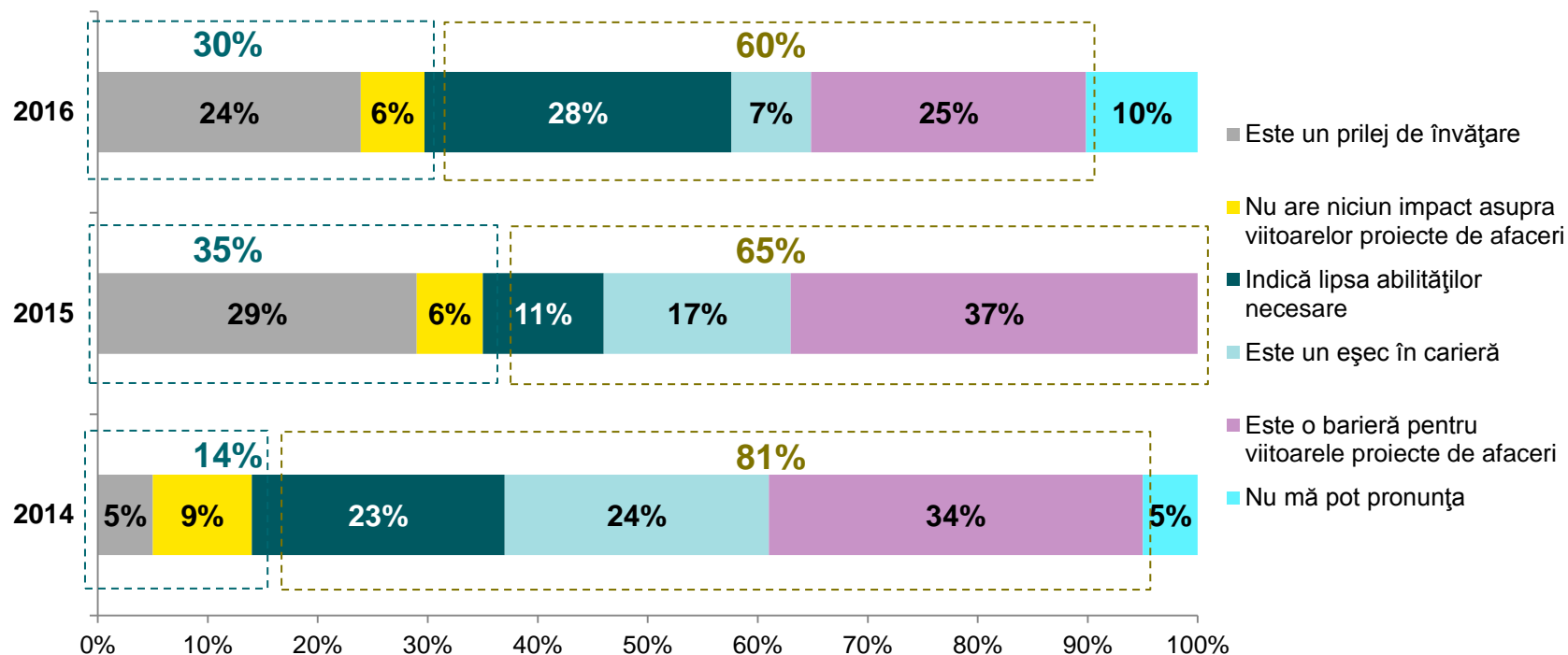
Considerați că percepția față de antreprenori s-a îmbunătățit în ultimul an în România? (un singur răspuns)

Răspunsuri: 285
 Au omis întrebarea: 65

În 2014 numărul celor care considerau că s-a îmbunătățit percepția față de antreprenori era egal cu al celor care considerau că a rămas aceeași. În 2016, cei care consideră că s-a îmbunătățit sunt aproape de două ori mai numeroși decât cei care cred că percepția nu s-a schimbat. Dacă tendința va continua în 2017, se va înregistra o percepție pozitivă de peste 50% în privința mentalităților privind inițiativa privată.

Care credeți că este principala percepție asupra eșecului în afaceri în România? (un singur răspuns)

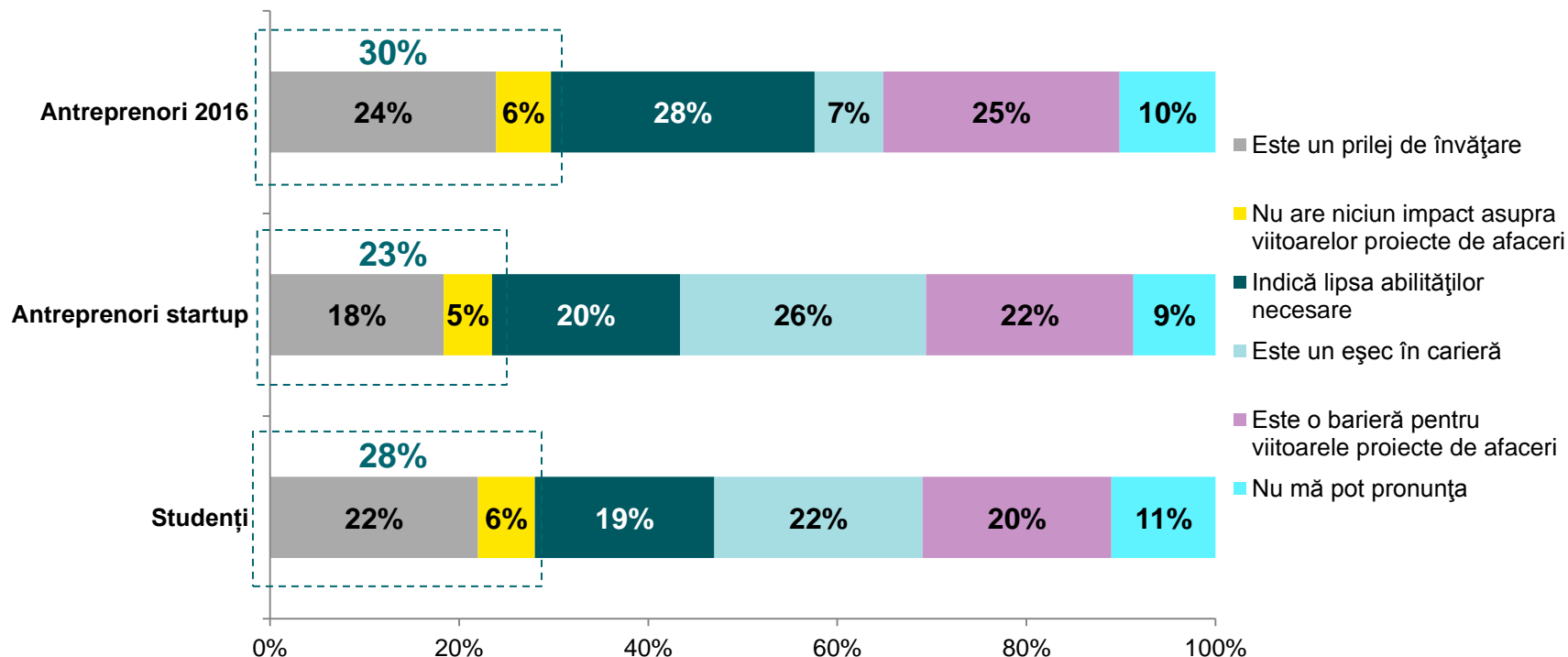

Răspunsuri: 276

Au omis întrebarea: 74

Frica de eșec rămâne una dintre barierele semnificative pentru abordarea antreprenoriatului în România, în condițiile în care eliminarea stigmatului eșecului este critică pentru dezvoltarea inițiativei personale. Doar 30% dintre antreprenorii maturi consideră că eșecul în afaceri este perceput pozitiv (ca un prilej de învățare sau pur și simplu ca neavând nici un impact asupra viitoarelor proiecte de afaceri). Procentul acestora chiar a scăzut în 2016, dar pe seama antreprenorilor nehotărâți. Astfel, percepția negativă a scăzut de la 81% în 2014, la 65% în 2015 și 60% în 2016.

Care credeți că este principala percepție asupra eșecului în afaceri în România? (un singur răspuns)

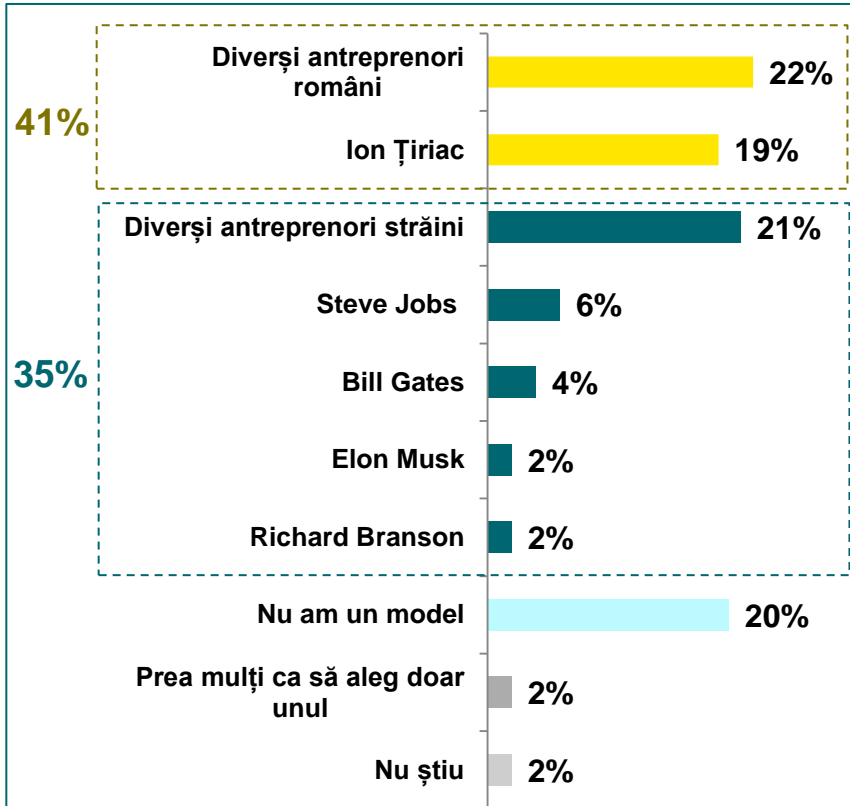
Răspunsuri: 276

Au omis întrebarea: 74, Barometrul afacerilor de tip startup, Barometrul culturii și educației antreprenoriale

Punând în oglindă răspunsurile antreprenorilor maturi, cu cele ale antreprenorilor din **Barometrul afacerilor de tip startup din România 2016** și cele ale studenților din **Barometrul culturii și educației antreprenoriale în rândul studenților 2014**, se observă că antreprenorii maturi sunt din nou mai optimiști, atât în comparație cu antreprenorii de startup, cât și față de studenți. Astfel, 30% dintre antreprenori cred că eșecul în afaceri este perceput ca un prilej de învățare sau că nu are nici un impact asupra viitoarelor proiecte de afaceri, față de 23% din antreprenorii de startup și 28% dintre studenți.

6.8

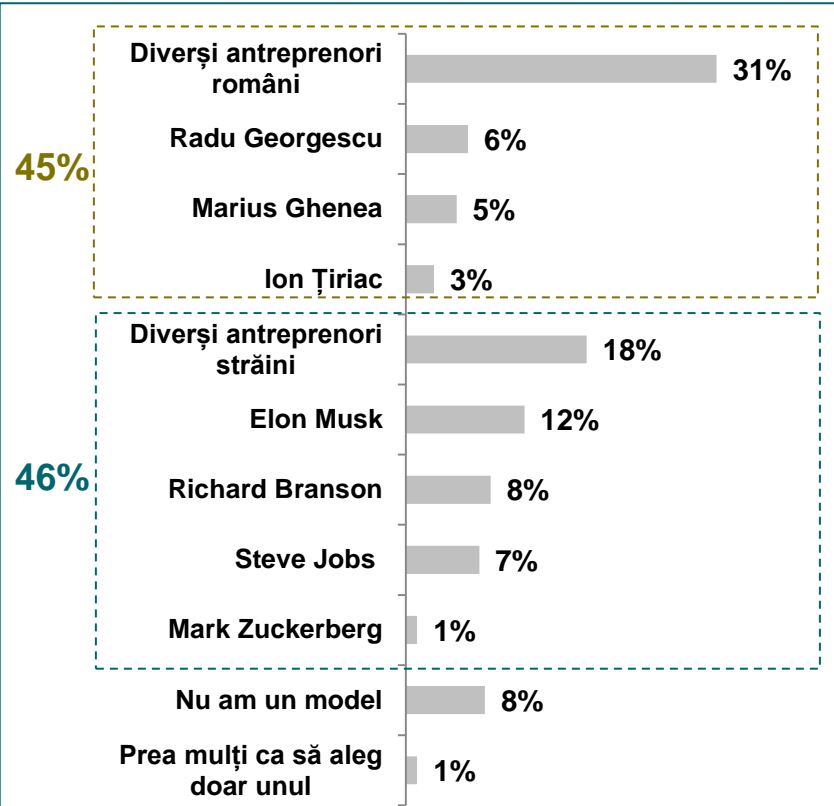
Antreprenorul român sau străin care v-a inspirat/vă inspiră cel mai mult ca antreprenor.
(răspuns deschis)

Răspunsuri:350
Au omis întrebarea: 0

6.9

Antreprenorul român sau străin care v-a inspirat/vă inspiră cel mai mult ca antreprenor.
(răspuns deschis)

Sursa: Barometrul afacerilor de tip start-up din România

41% dintre antreprenori sunt inspirați în primul rând de un antreprenor român de succes în activitatea lor ca oameni de afaceri, dar procentele sunt foarte fragmentate între antreprenorii nominalizați. Singurul antreprenor român care se distanțează în preferințe este Ion Țiriac. Aproape unul din cinci antreprenori îl percep ca pe un model de urmat în business. La fel de mulți (20%) indică faptul că nu au un antreprenor care să îi inspire. Dintre antreprenorii străini, Steve Jobs și Bill Gates sunt preferații oamenilor de afaceri respondenți. Prin comparație, cei mai mulți antreprenori de startup se simt inspirați de modele de afaceri din străinătate, 46% dintre ei indicând un antreprenor străin ca inspirație pentru afacerea lui.

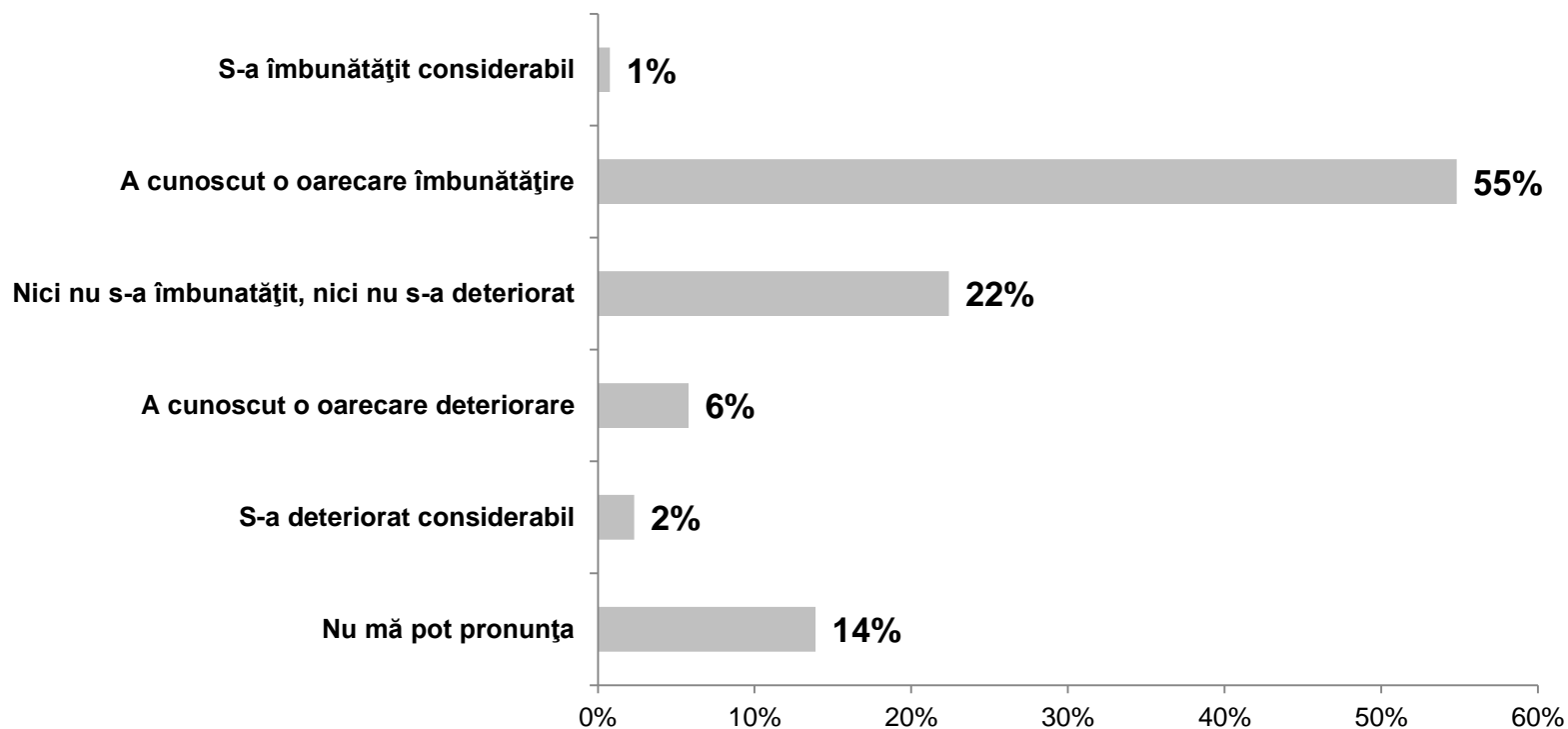

7

Educație antreprenorială

Considerați că educația și pregătirea antreprenorială s-au îmbunătățit în ultimul an în România? (un singur răspuns)

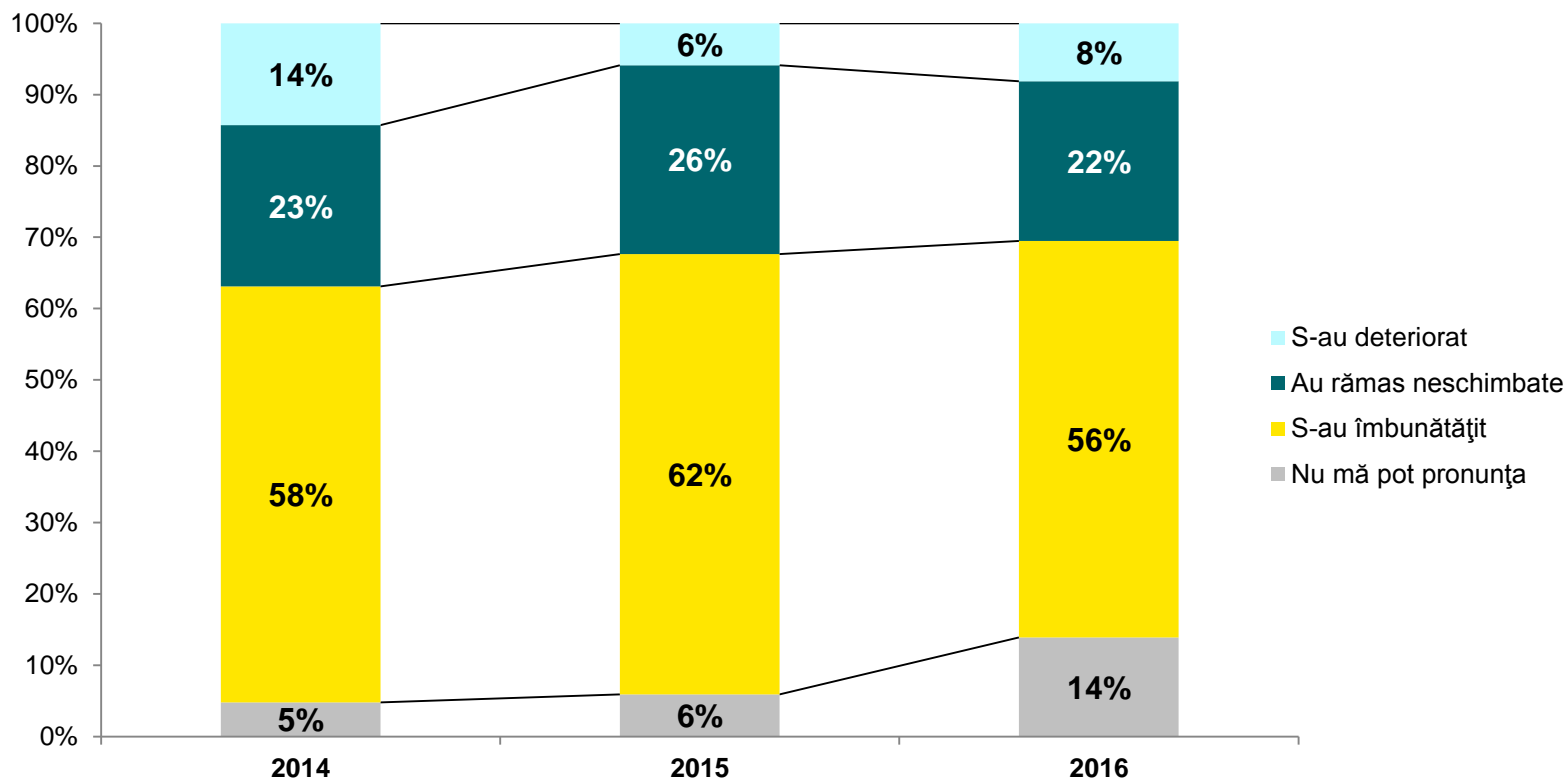

Răspunsuri: 221

Au omis întrebarea: 80

Am văzut că mediul fiscal și de reglementare s-a îmbunătățit în ultimul an, la fel ca și accesul la finanțare, cultura antreprenorială și sprijinul coordonat al organizațiilor specializate. La fel ca primii doi piloni, mediul fiscal și finanțarea, care au înregistrat percepții majoritar pozitive din partea respondenților, educația este în aceeași situație, cu 56% dintre răspunsuri. În concluzie, în trei dintre cei cinci piloni ai dezvoltării antreprenoriale evoluțiile au fost percepute ca majoritar pozitive.

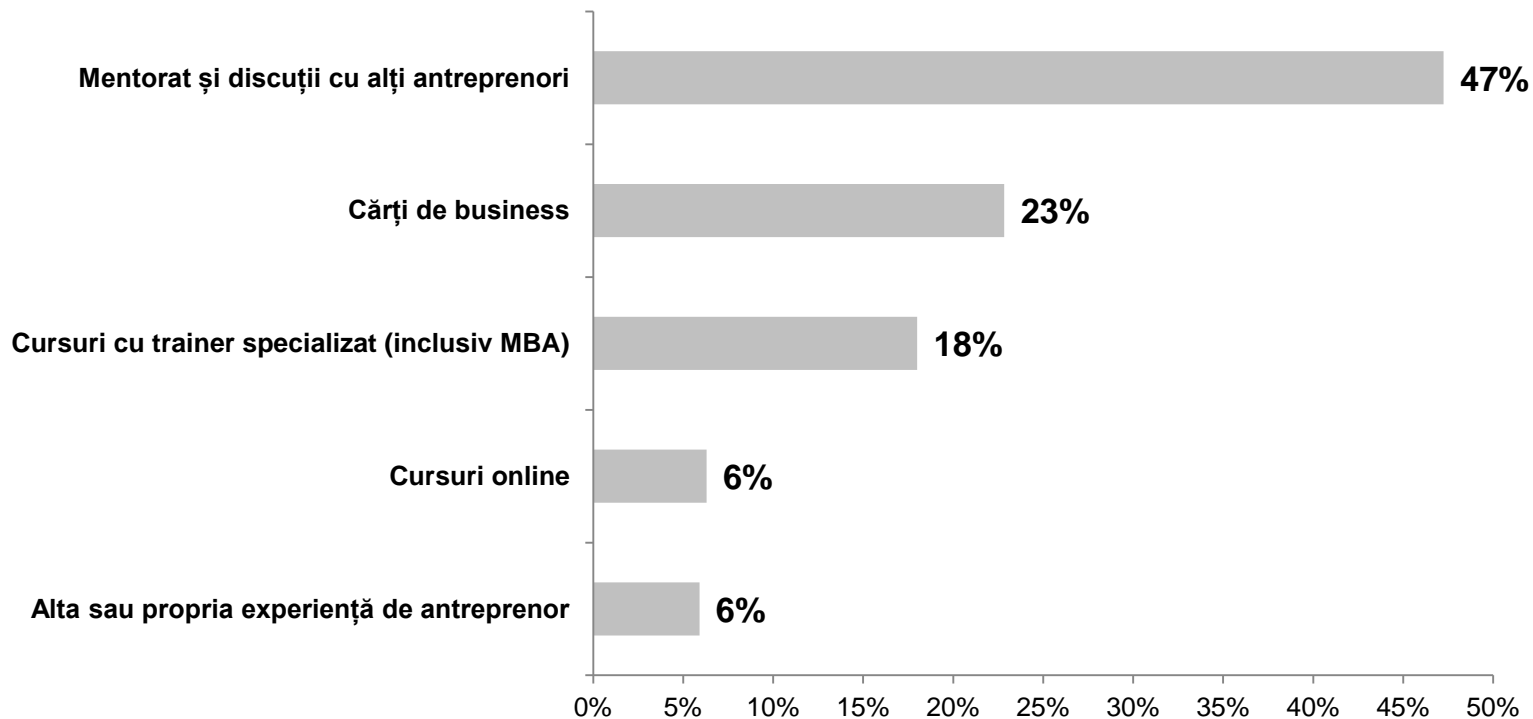
Considerații că educația și pregătirea antreprenorială s-au îmbunătățit în ultimul an în România? (un singur răspuns)

Răspunsuri: 221
 Au omis întrebarea: 80

Istoric, dacă mediul fiscal și accesul la finanțare intră pentru prima dată în topul pilonilor cu percepție majoritar pozitivă asupra evoluției lor, educația antreprenorială este singurul pilon care a adunat o astfel de majoritate în ultimii doi ani. Deși procentul a scăzut în acest an, el se situează deasupra pragului de 50%, în timp ce percepția negativă nu a crescut decât cu două puncte procentuale. Scăderea înregistrată s-a transferat mai ales în numărul celor nehotărâți.

Care este sursa principală de învățare pe care o utilizați ca antreprenor? (un singur răspuns)

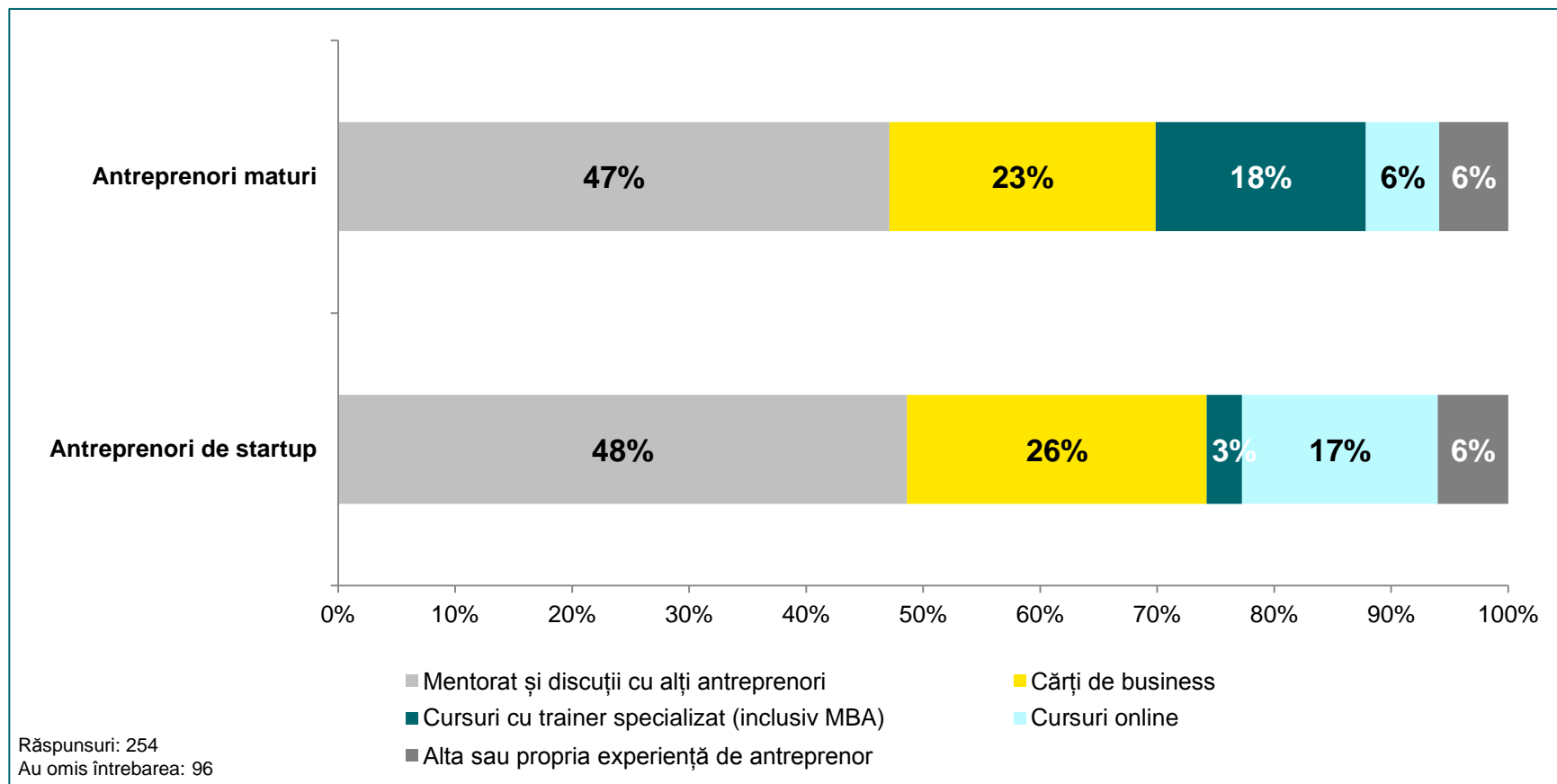

Răspunsuri: 221

Au omis întrebarea: 80

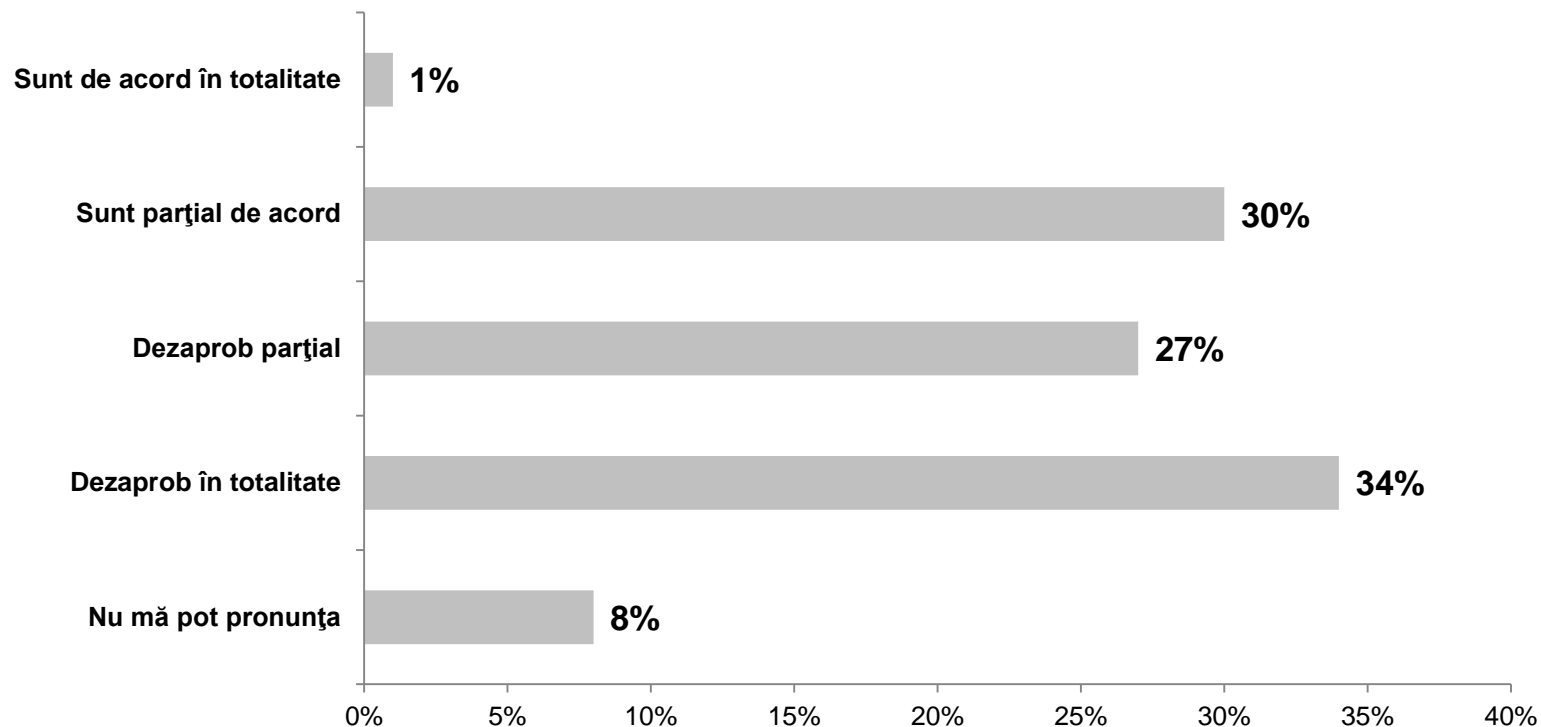
Mentoratul și consultările cu alți antreprenori este sursa numărul unu de învățare pentru antreprenorii maturi, urmate la distanță semnificativă de cărțile de business și cursurile cu trainer specializat (inclusiv MBA). Cursurile online sunt accesate într-o mai mică măsură de antreprenorii maturi (6%).

Care este sursa principală de învățare pe care o utilizați ca antreprenor? (un singur răspuns)

În oglindă cu antreprenorii de startup, respondenții ai **Barometrului afacerilor de tip startup din România 2016**, mentoratul și discuțiile cu alți antreprenori reprezintă cele mai importante surse de învățare pentru ambele categorii de oameni de afaceri, indiferent de stadiul de dezvoltare al acesteia. Se păstrează și locul al doilea – cărțile de business, diferențele apărând în cazul cursurilor formale – mult mai puțin utilizate de antreprenorii de startup, și la cursurile online – mult mai accesate de startup-uri decât de antreprenorii maturi, așa cum era de altfel de așteptat.

Educația primită de tinerii români în școală/universitate îi pregătește pentru a deveni antreprenori? (un singur răspuns)

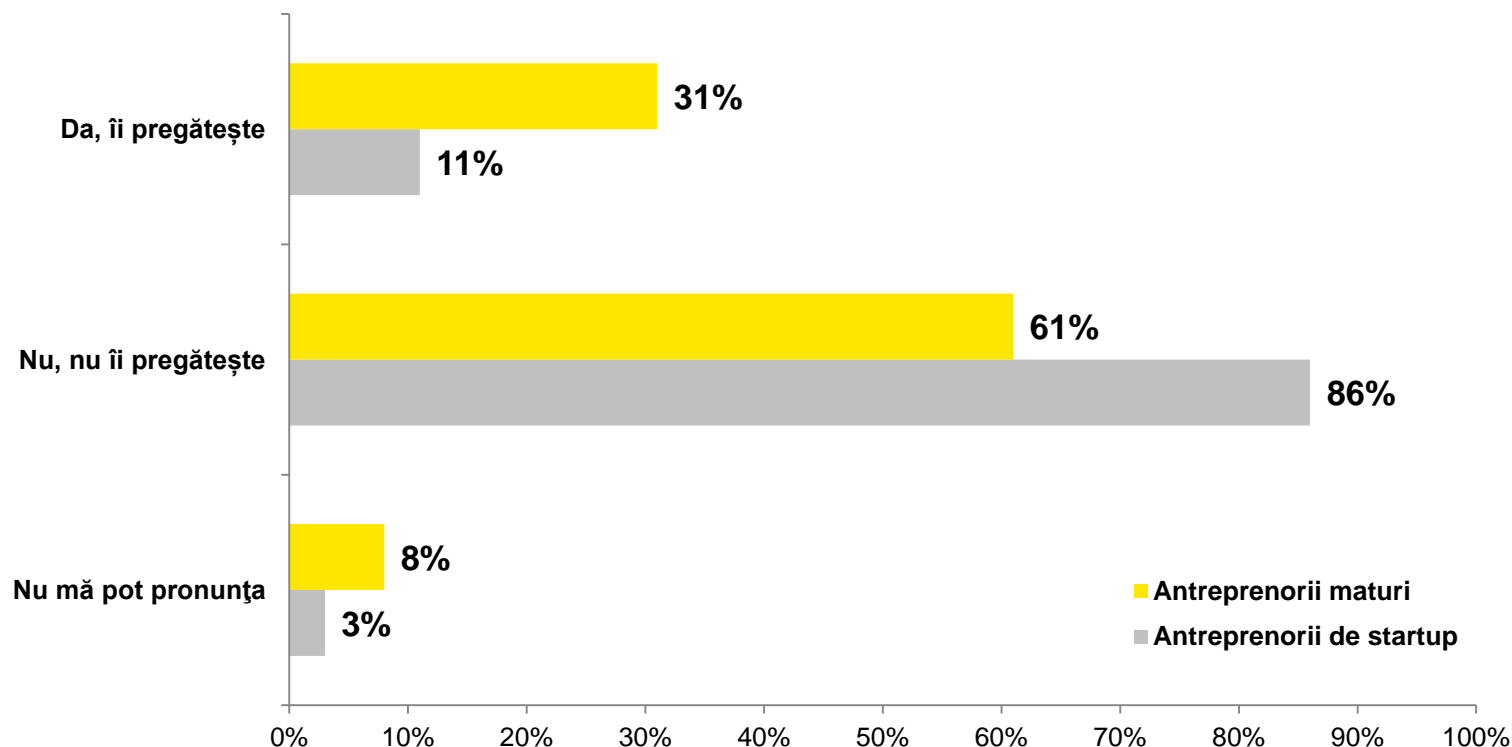

Răspunsuri: 258

Au omis întrebarea: 92

În ciuda evoluției majoritar pozitive în privința educației antreprenoriale, antreprenorii maturi sunt de acord în proporție de 61% că educația formală nu îi pregătește pe tineri pentru a deveni antreprenori. Mai mult decât atât, procentul celor care consideră foarte ferm acest lucru este de peste o treime dintre respondenți (34%). Având în vedere această discrepanță, cel mai probabil, evoluția pozitivă în privința creșterii nivelului de educație antreprenorială nu provine din școală/universitate, ci din sursele indicate mai sus: mentorat, cărți de business, discuții cu alți antreprenori, MBA-uri.

Educația primită de tinerii români în școală/universitate îi pregătește pentru a deveni antreprenori? (un singur răspuns)

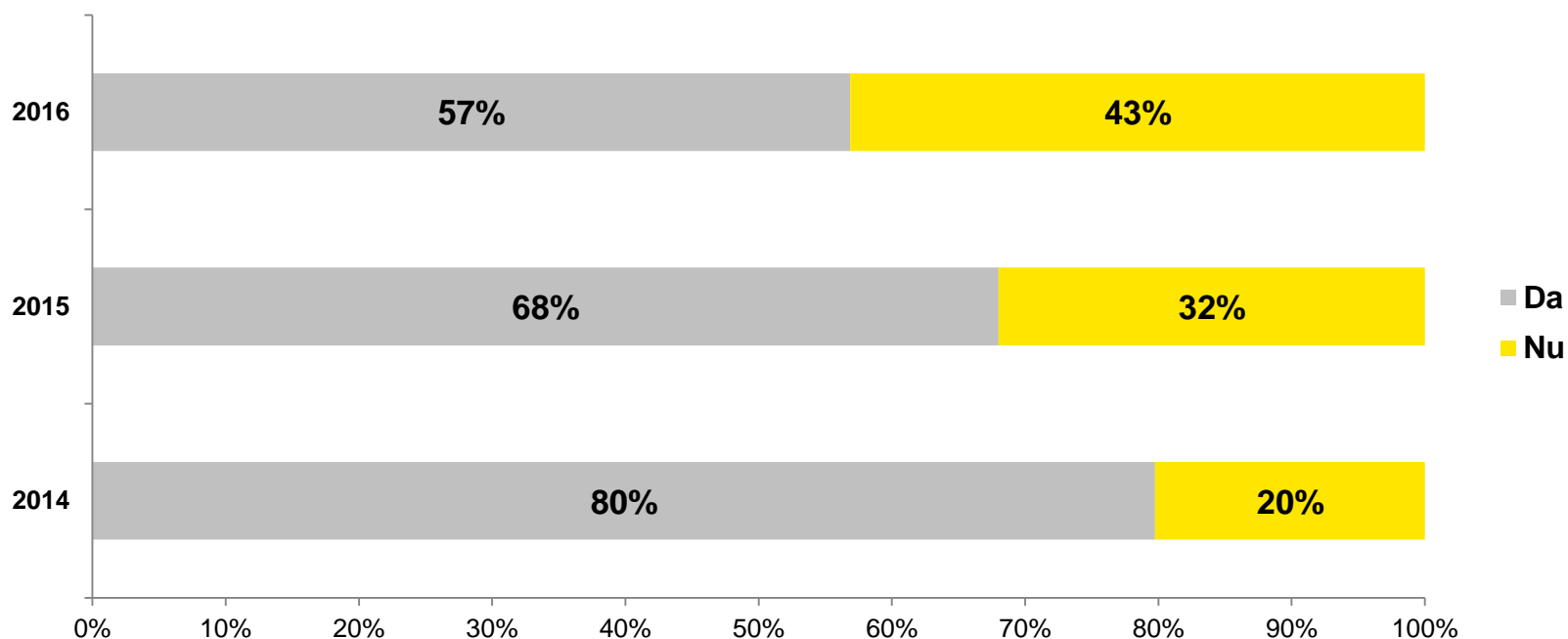

Răspunsuri: 258

Au omis întrebarea: 92, Barometrul antreprenorilor de startup

Antreprenorii de startup consideră într-o măsură și mai mare, chiar covârșitoare – 86% - că școala românească nu îi pregătește pe tineri pentru a deveni antreprenori. Când ne referim la educația antreprenorială, avem în vedere educația formală – administrarea afacerilor, marketing, vânzări, resurse umane, comunicare și PR, finanțe – dar și intrarea în contact cu modele antreprenoriale. Formarea ca antreprenor este diferită față de educația academică tradițională și presupune sădirea unor aspirații și atitudini unice antreprenorilor, care nu se pot dezvolta decât prin contactul cu poveștile oamenilor de afaceri de succes.

Ca antreprenor cu experiență, mentorați alți antreprenori aflați la început de drum? (un singur răspuns)

Răspunsuri: 255

Au omis întrebarea: 95

Având în vedere că reprezintă cea mai importantă sursă de informare și educație pentru respondenți, mentoratul este o practică des întâlnită (cel mai probabil la un nivel informal). Astfel, 57% dintre antreprenori mentorează alți antreprenori aflați la început de drum.

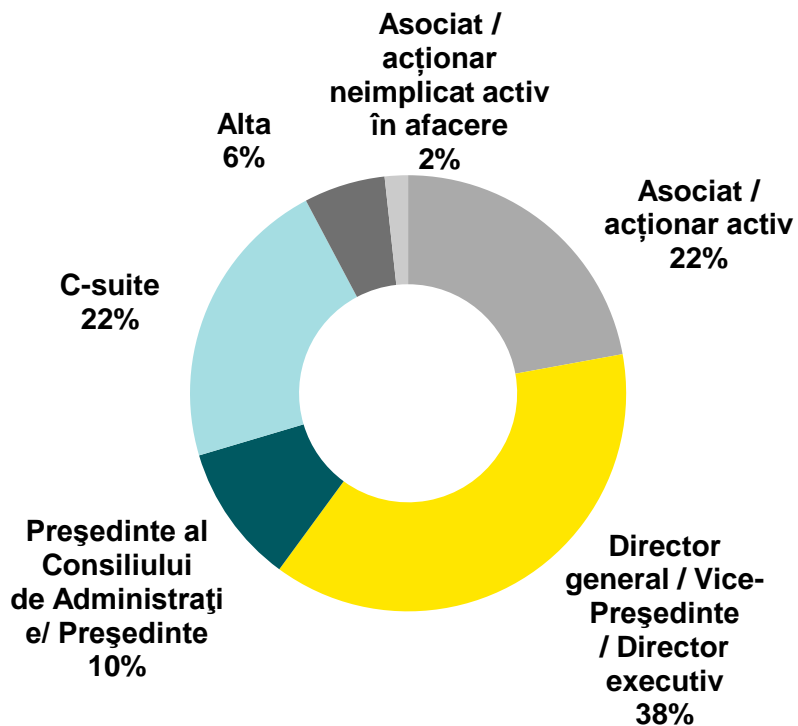
Date demografice

-anexă-

A.1

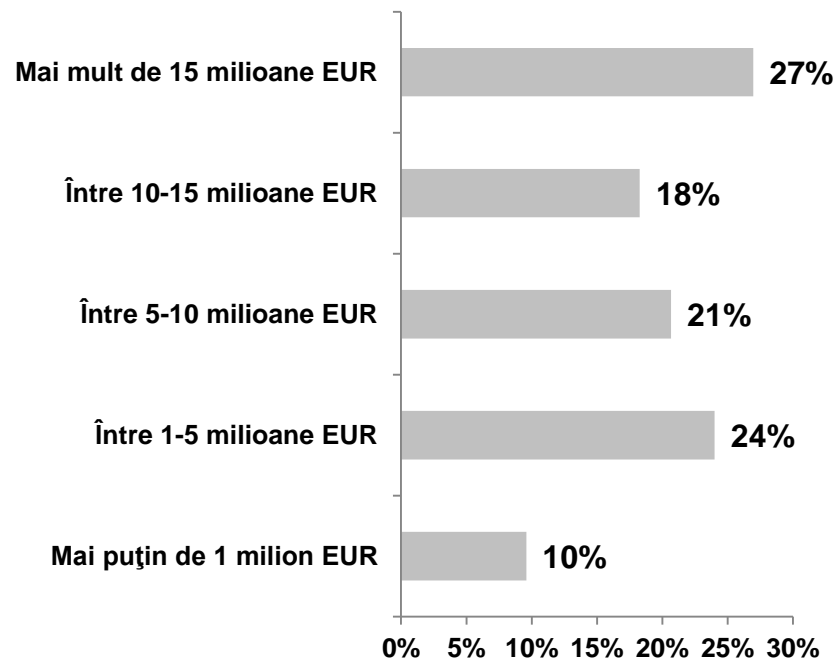
Care este poziția pe care o ocupați în companie? (un singur răspuns)

Răspunsuri:350
Au omis întrebarea: 0

A.2

Care este cifra de afaceri a companiei? (un singur răspuns)

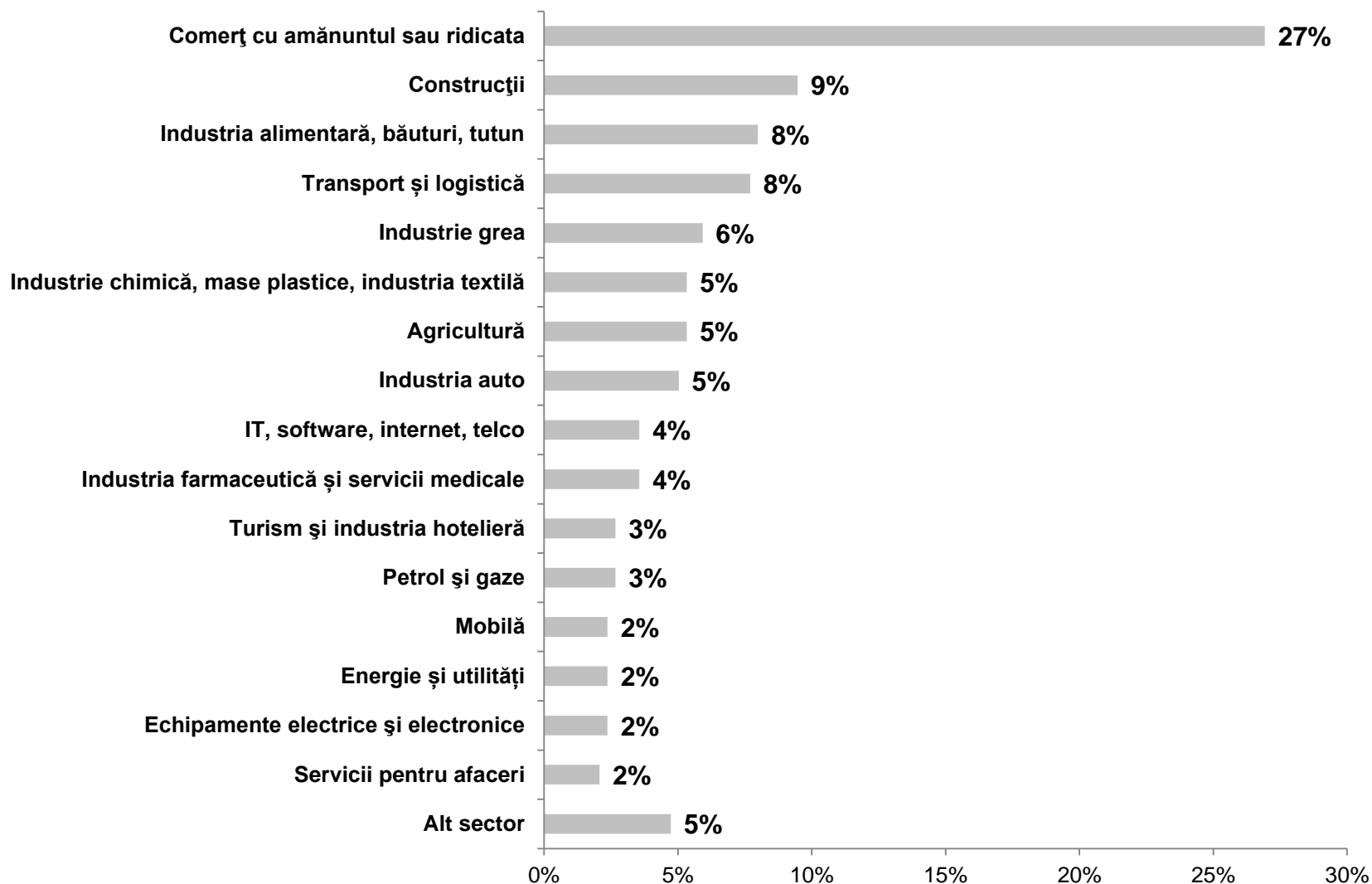

Răspunsuri:334
Au omis întrebarea: 16

Cei mai mulți respondenți se identifică cu rolul de Director general/Director executiv al afacerii (38%), urmați de asociați activi sau neimplicati în afacere (24%), C-suite (22%) și de Președinte al Consiliului de Administrație sau Președinte al companiei (10%).

45% dintre respondenți conduc afaceri de peste 10 milioane de EUR cifră de afaceri, în timp ce tot 45% dintre respondenți se regăsesc în intervalul 1-10 milioane EUR. Doar 10% din companiile care au răspuns chestionarului au o cifră de afaceri mai mică de 1 milion EUR. La nivelul economiei românești, afacerile cu capital autohton domină plaja până în 10 milioane EUR, fiind însă depășite în intervalul 10-50 milioane EUR și peste 50 milioane EUR de firmele cu capital străin. La capetele intervalului, sub 1 milion EUR sunt 12 firme românești la una străină, în timp ce există doar 138 companii cu capital autohton cu o cifră de afaceri de peste 50 mil EUR, comparativ cu 322 cu capital străin.

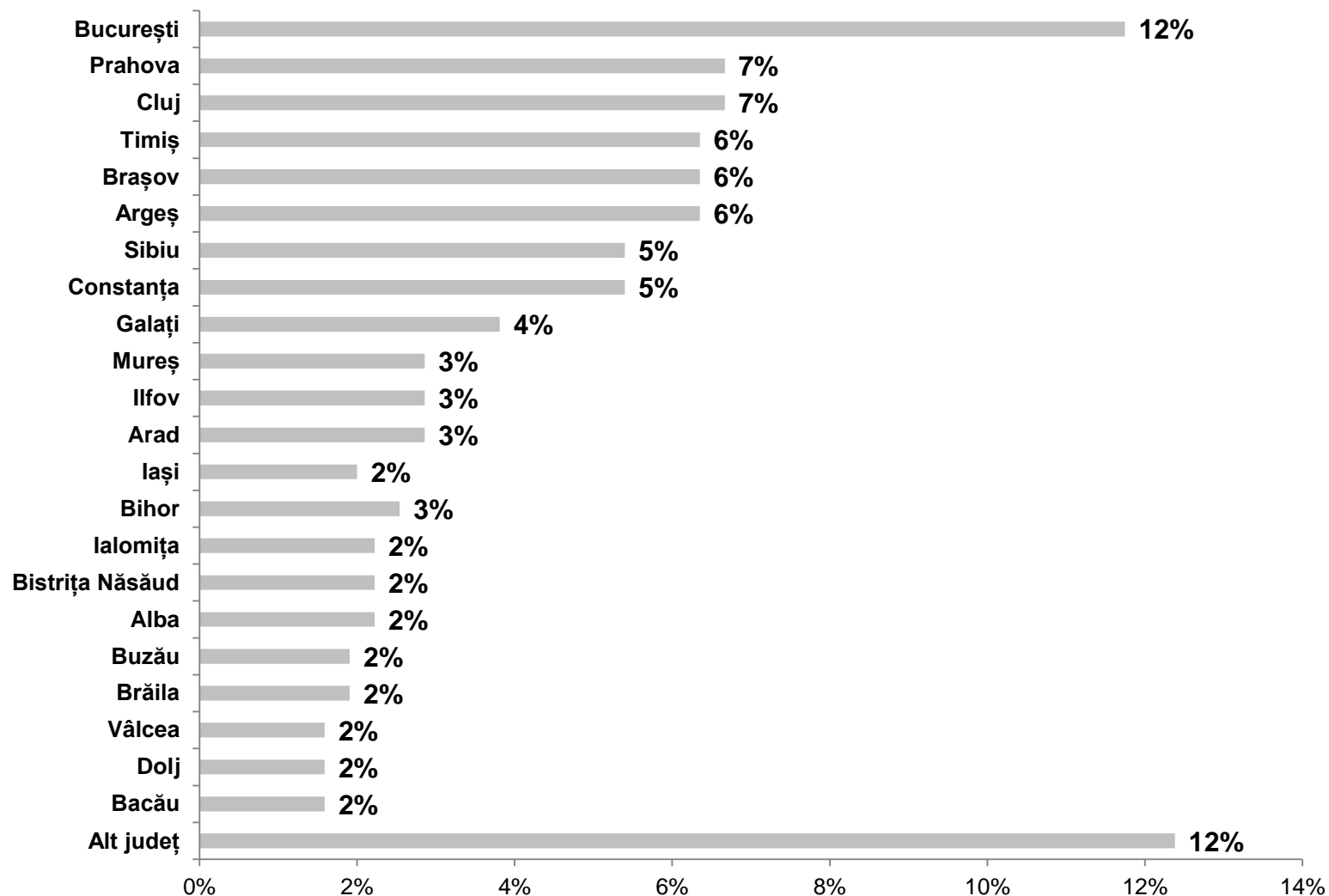
Care este sectorul principal de activitate al companiei / grupului dumneavoastră de companii? (un singur răspuns)

Răspunsuri: 339

Au omis întrebarea: 11

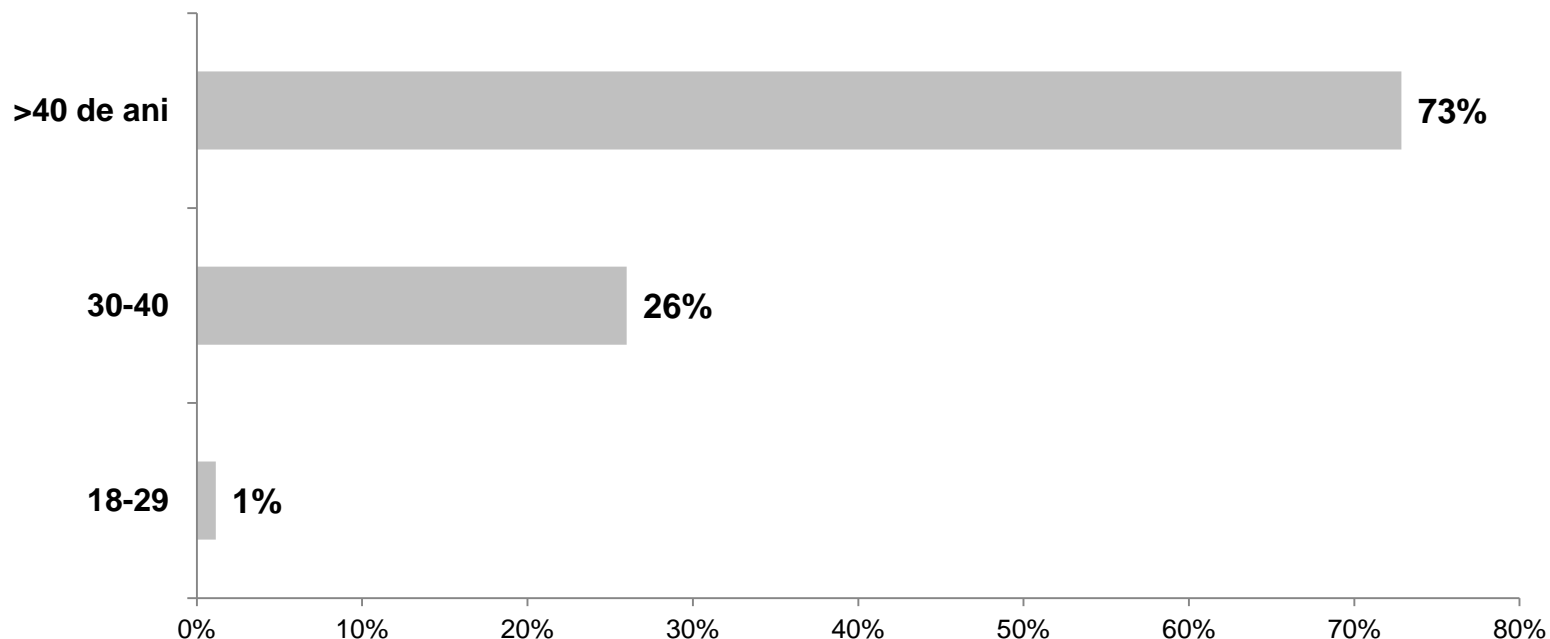
În ce județ activează compania dumneavoastră (sediul central)? (un singur răspuns)

Răspunsuri: 315

Au omis întrebarea: 35

În ce interval de vârstă vă situați? (un singur răspuns)

Răspunsuri: 350
Au omis întrebarea: 0

Dintre cei 350 de antreprenori care au răspuns întrebărilor ediției cu numărul patru a **Barometrului antreprenoriatului românesc**, 73% dintre aceștia depășesc ca vârstă 40 de ani și doar 1% au sub 29 de ani. Având în vedere această distribuție pe grupe de vârste a antreprenorilor respondenți, ca și veniturile semnificative ale afacerilor care au participat la studiu, putem concluziona că analiza noastră se referă la un segment matur al antreprenorilor din România din cel puțin două puncte de vedere: ca experiență de viață acumulată și ca experiență antreprenorială câștigată în anii de dezvoltare a afacerii.

Testimoniale EY România

Bogdan Ion

Country Managing Partner
EY Romania & Moldova

Ca oameni de afaceri știm că încrederea în mediul de business este crucială pentru evoluția afacerilor în viitor.

Faptul că noua ediție a **Barometrului a antreprenoriatului românesc** arată pentru prima dată că antreprenorii români percep evoluții pozitive ale tuturor celor cinci piloni care ajută la dezvoltarea antreprenoriatului local este o veste foarte bună pentru întreg mediul de afaceri.

Mai mult de atât, 66% dintre antreprenori cred că România va avea un mediu prietenos pentru dezvoltarea afacerilor în mai puțin de 10 ani, în timp ce 38% dintre aceștia consideră că acest lucru se va întâmpla în mai puțin de 5 ani.

Ca și companie care susținem dezvoltarea antreprenoriatului în România, acest moment de inflexiune este unul pe care așteptam.

Astfel de semnale ne susțin încrederea în noi, în viitorul nostru și, mai ales, în direcția spre care merge antreprenoriatul românesc.

Alexandru Lupea

Assurance Partner
Strategic Growth Markets Leader

Având în vedere distribuția pe grupe de vârste a antreprenorilor respondenți (73% depășesc vârsta de 40 de ani), ca și veniturile semnificative (45% înregistrează peste 10 milioane EUR cifră de afaceri) ale companiilor care au participat la **Barometrul antreprenoriatului românesc 2016**, putem concluziona că analiza noastră se referă la un segment matur al antreprenorilor din România.

Un segment matur din cel puțin două puncte de vedere: ca experiență de viață acumulată și ca experiență antreprenorială câștigată în anii de dezvoltare a afacerii.

Faptul că acești antreprenori percep progrese reale - atât în zona fiscală și legislativă, zona finanțării, cât și a educației și culturii antreprenoriale și a ajutorului oferit de organizațiile specializate - este un element pozitiv, care ridică și mai mult așteptările mediului de afaceri față de toate părțile interesate în dezvoltarea antreprenoriatului românesc. Aceste rezultate le obligă pe acestea la o implicare și mai dedicată în susținerea antreprenoriatului.

Mihaela Matei

Entrepreneurship Communication
Officer

Urmăresc evoluția mediului de business pentru antreprenori începând cu anul 2012, când am pregătit prima ediție a **Barometrului antreprenoriatului românesc**.

Cu siguranță, astăzi, România este mai antreprenorială decât acum patru ani. Urmând direcția tendințelor locale și globale, cred că România va fi peste încă patru ani, în 2020, de nerecunoscut la nivelul dinamismului cu care românii vor crea și vor crește propriile afaceri.

Este o evoluție pe care în 2012 nu aș fi văzut-o posibilă, dar privind creșterea înregistrată în ultimii patru ani, cred în această transformare.

Antreprenorii vin să schimbe macazul României și ne vor inspira, prin optimismul și curajul lor, să avem mai multă încredere în noi ca români și în puterea noastră de a construi.

Testimoniale Raiffeisen Bank

Cristian Sporiș

Vicepresedinte, Corporate Banking

Rezultatele ediției de anul acesta a barometrului indică un optimism în creștere al mediului antreprenorial românesc.

Avem semnale bune în ceea ce privește măsurile fiscale, dar și în privința accesului la finanțare. În același timp, birocrația și efortul de conformare la un cadru legislativ complicat și schimbător îngreunează dezvoltarea afacerilor.

Consider că **Barometrul antreprenoriatului românesc** ar trebui să devină un instrument de lucru pentru decidenții în materia politicilor publice, pentru că detaliază opiniile unei părți importante a societății, cea care furnizează valoare adăugată în economie, locuri de muncă și dezvoltare economică la nivel local.

În ceea ce ne privește, vom continua să facilităm interacțiunea și parteneriatul cu și între clienții noștri antreprenori, convinși fiind că putem găsi împreună direcții de dezvoltare mai bune decât putem imagina fiecare dintre noi, singuri.

Mihail Ion

Director executiv, corporații regionale și sector public

Încrederea clienților în viitorul afacerii lor înseamnă pentru noi confirmarea unei evoluții bune a propriei afaceri în următorii ani.

În această ediție a barometrului, antreprenorii sunt foarte pozitivi în ceea ce privește accesul la finanțare și, în plus, semnalează, în proporție de 40%, intenția lor de a accesa credite în următoarea perioadă. Această intenție este importantă pentru că implică faptul că antreprenorii au nu doar încredere în viitorul imediat, dar și planuri de dezvoltare pe care se gândesc cum să le finanțeze.

Raiffeisen Bank, fidelă misiunii sale de a contribui la dezvoltarea unor comunități prospere și sustenabile, își propune nu doar să fie un furnizor de finanțare adaptată nevoilor antreprenoriale, ci și unul de cunoștințe și instrumente de lucru utile dezvoltării companiilor antreprenoriale românești.

Sorin Ichim

Coordonator segment, corporații regionale și sector public

În calitate de parteneri ai ediției de anul acesta a **Barometrului antreprenoriatului românesc**, ne-am invitat clienții să participe, considerând că este o modalitate excelentă de a agrega opiniile mediului antreprenorial și a le transmite apoi publicurilor interesate.

Am remarcat interesul și rata mare de răspuns a oamenilor de afaceri, ceea ce înseamnă că ei sunt din ce în ce mai deschisi în a-și spune părerea, doresc să coopereze și să-și facă vocea auzită și, sperăm, ascultată.

Este foarte important ca cei care produc valoare adăugată să creeze locuri de muncă, oferind comunității o bază economică mai bună, să discute între ei și cu ceilalți actori din societate, să învețe permanent unii de la ceilalți și să transmită ceea ce învață din propria experiență noilor generații de antreprenori.

Echipa de proiect

Alexandru Lupea

Assurance Partner
Strategic Growth Markets
Leader, EY România

alexandru.lupea@ro.ey.com

Mihail Ion

Director executiv
Cororatii regionale si sector
public, Raiffeisen Bank

mihail.ion@raiffeisen.ro

Mihaela Matei

Entrepreneurship
Communication Officer
EY România

mihaela.matei@ro.ey.com

Sorin Ichim

Coordonator Segment,
Corporatii regionale si sector
public, Raiffeisen Bank

sorin.ichim@raiffeisen.ro

Mulțumim tuturor respondenților pentru sprijinul oferit în realizarea celei de a patra ediții a “Barometrului antreprenoriatului românesc: Antreprenorii vorbesc”. Studiul în analiză completă va fi lansat în următoarele luni.

Acesta este un studiu/analiză cantitativă care își propune să evidențieze tendințe în legătură cu aceasta temă și să pună la îndemână ipoteze de lucru ce pot fi ulterior validate prin cercetări de piață extinse, pe eșantioane reprezentative. Acest material este conform informațiilor pe care le deținem la momentul redactării. El are un caracter informativ și de aceea se recomandă apelarea la asistență specializată înainte de a întreprinde orice acțiune în baza lui.

EY | Audit | Taxe | Tranzacții | Consultanță în afaceri

Despre EY

EY este una dintre cele mai mari firme de servicii profesionale la nivel global, cu 212.000 de angajați în peste 700 de birouri din 150 de țări și venituri de aproximativ 28,7 miliarde de USD în anul fiscal încheiat la 30 iunie 2015. Rețeaua noastră este cea mai integrată la nivel global iar resursele din cadrul acesteia ne ajută să le oferim clienților servicii prin care să beneficieze de oportunitățile din întreaga lume. În România, EY este unul dintre liderii de pe piața serviciilor profesionale încă de la înființare, în anul 1992.

© 2016 EYGM Limited.
Toate drepturile rezervate.

EY desemnează organizația globală de firme membre ale EY Global Limited (EYG), o societate cu răspundere limitată din Marea Britanie. EYG constituie organismul principal de conducere și nu furnizează servicii către clienți.

ey.com

Raiffeisen Bank

Despre Raiffeisen Bank

Raiffeisen Bank este o banca universală de top pe piața românească și deserveste aproximativ 2 milioane de clienți persoane fizice, 100.000 IMM-uri și 8.200 de companii mari și medii. Rețeaua Raiffeisen Bank numără peste 500 de agenții în toată țara, peste 1.100 de ATM-uri, aproximativ 14.000 de EPOS-uri și 40 de bancomate multifuncționale. Pentru mai multe informații, vizitați pagina noastră de internet:

www.raiffeisen.ro